

הישיבה המאתיים-וחמש-עשרה של הכנסת השישית

יום שני, י' חשוון תשכ"ח (13 נובמבר 1967)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

ראשונה: 1. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ייעול שירותי ההתגוננות האזרחית), תשכ"ח-1967; 2. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תשכ"ח-1967; 3. חוק גנים לאומיים ושמורות טבע (תיקון מס' 2), תשכ"ח-1967.

הי"ר ק. לוז: אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מ"מ מזכיר הכנסת ח. ליאור: ברשות יושב-ראש הכנסת, הגני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת מטעם הממשלה, לקריאה

ב. שאילתות ותשובות

שר-המשטרה א. ששון: לא, לא ידועים לי. אבל גם לא ידוע לי שהיה משפט כזה.

2. העסקת שוטרים בחופי הרחצה על-ידי הרשויות המקומיות

חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר המשטרה ביום י"ט בתמוז תשכ"ז (27 ביולי 1967): עם פתיחת עונת הרחצה בחופי המדינה מוטלת החובה על הרשויות המקומיות לספק שירותים לחופים אלה. נודע לי שהרשויות המקומיות נתבעות לשלם בעד השוטרים הממונים על השלטת הסדר בחופי הרחצה. אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם זה נכון ומה שיעור התשלום?
2. האם פיקוח והשלטת סדר בחופי רחצה פתוחים, אין זה בגדר התפקידים המוטלים על המשטרה?
3. אם כן - האם אין בדעת השר לבטל נוהג זה המטיל מעמסה נוספת על הרשות המוניציפלית?

שר-המשטרה א. ששון:

1. לשאלה. נכון, שוטרים מועסקים לפי שכר על-ידי רשויות מקומיות בחופי הרחצה לפי שש לירות לשעה, ברוטו. אחרי ניכוי מס ההכנסה ושאר הניכויים מקבל האיש סך של 3.87 לירות.

2. לשאלה. משטרת ישראל מקיימת פיקוח על חופי רחצה ומבצעת את כל תפקידי השיטור והשמירה בהם וכן בדרכי הגישה אליהם בכל ימות השבוע וללא תשלום. בשבתות מתוגבר כוח זה. ככל האפשר, ובמסגרת זו אף מודיעה המשטרה באמצעות שידורי "קול ישראל", כל שעה, על מצב התנועה והצפיפות בחופי הרחצה.

3. לשאלה. הרשויות המקומיות המעסיקות בשבתות שוטרים בחופי הרחצה בשכר עושות כך משום שהן מעדיפות שוטר על הפקחים העירוניים, אשר מועסקים בתפ-קיד זה בימות החול.

היות ובשכר מועסקים רק שוטרים הנמצאים בחופשה שנתית (לא יותר ממחצית חופשתם), הרי

הי"ר ק. לוז: נשמע עכשיו שאילתות ותשובות.

1. תשלומי המשטרה למרת יונה סופר

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר המשטרה ביום י' בתמוז תשכ"ז (18 ביולי 1967):

בהופיעה במסיבת עיתונאים מאולתרת ביום 11 ביולי 1967, הודיעה הגברת יונה סופר - כפי שנמסר לי - כי המשטרה משלמת הוצאות שונות משלה, כגון הוצאות טלפון.

שאלותיו הן:

1. האם נתנה המשטרה לגברת יונה סופר כספים כל-שהם או הוציאה בשבילה כספים כל-שהם?
2. אם כן -
א. בכמה מסתכם הסכום הנדון?
ב. מהו פירוט החשבון?
ג. על סמך מה הוצאו כספים?

שר-המשטרה א. ששון:

לשאלה 1. כן.

2. ראשית, המשטרה לא שילמה לגב' סופר סכום מסויים בפעם אחת, אלא היא שילמה לה את הסכומים שגדרשו ממנה לכיסוי ההוצאות שנגרמו לה בעקבות היותה עדת התביעה.

שנית, אינני סבור כי יש צורך ומקום כאן לפרט את ההוצאות האלו, ביחוד מאחר שכיסויין לא נעשה, כפי שאמרתי, בפעם אחת, אלא בפעמים רבות.

שלישית, המשטרה כיסתה את הוצאות הגב' סופר לפי הוראות המוסדות המוסמכים ולאור העובדה כי הסכומים הנדרשים נראו לה סבירים.

הי"ר ק. לוז:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש): האם ידועים לכבוד השר מקרים אחרים מסוג זה של תשלום סכומים בסדר גודל כזה על-ידי התביעה?

אין בהסדר זה כל פגם; להיפך, הוא מביא עמו, בעקיפין, תוספת כוח-אדם למשטרה ועל-ידי כך ברכה לציבור, ואין בדעתי לבטלו.

3. חימוש עקבותיו של הצעיר ג'מיל דקה

חבר-הכנסת ע. זועבי שאל את שר המשטרה ביום ג' באב תשכ"ז (9 באוגוסט 1967):

קראתי בשבועון "אל-מרסאד" מיום 3 באוגוסט 1967 שהצעיר ג'מיל דקה בן ה-21 מכפר בקה-אל-גרבייה, עזב את הכפר ביום 28 ביולי 1967 בכיוון העדר שלו שרעה באותו זמן ליד תחנת הרכבת המזרחית של חדרה, ומאז נעלמו עקבותיו. בני משפחתו הודיעו למשטרה וחיישו את עקבותיו, אך ללא הועיל.

הנני מתכבד לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?
2. מה היו פעולות המשטרה כדי לגלות עקבותיו של הנ"ל?
3. המוכן כבוד השר להורות לאחרים במשטרה להגביר את מאמציהם כדי לגלות את עקבותיו?

שר-המשטרה א. ששון:

לשאלה 1. ביום 29 ביולי 1967 בשעה 16.00 הודיע אביו של ג'מיל אחמד מחמוד דקה על העדר בנו. מתוך הודעתו מסתבר, כי יום לפני כן עזב הבן, בן 25, את ביתו כדי להביא אוכל לרועה שרעה את עדר המשפחה ליד בית אליעזר, אולם לא הגיע לשם.

לשאלה 2. עם קבלת ההודעה יצא מפקד התחנה עם קבוצת שוטרים למקום כדי לחפש אחרי הנעדר. סמוך למקום המרעה נמצא הסל עם האוכל, ועובדה זו הניעה את אנשי המשטרה להניח, כי האיש נמצא בסביבה. למ-קום הובאו שני כלבי גישוש וגשש וכן קבוצת שוטרים אשר החלו בחיפושים. סריקה מדויקת של השטח וח-קירה של אנשי הסביבה לא הביאו לידי גילוי האיש. מברק עם תיאורו של הנעדר שוגר לכל תחנות המש-טרה.

ראוי לציין, כי בני משפחת הנעדר שותפו באופן מעשי בכל הפעולות הללו.

לשאלה 3. דומני כי בעל השאלתה הנכבד יסכים עמי כי פעולות אלו הן מעבר למאמצים שהמשטרה יכולה להשקיע בחיפוש אחרי מבוגרים.

4. מסקנות המשטרה בעניין "עסקת הפרדסים"

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר המשטרה ביום כ"ד באב תשכ"ז (30 באוגוסט 1967):

בתשובה לשאלתה שלי בעניין "עסקת הפרדסים", מסר כבוד שר המשטרה בכנסת, ביום 20 ביוני 1967, כי: "הדו"ח המלא של הבדיקה שנערכה על-ידי המוסד לביקורת של ההסתדרות, בעסקת הפרדסים, הועבר לפני כשבועיים למשטרת ישראל. המשטרה מעיינת בו וכן בהסברים ובפרוטוקולים, ולאור חומר זה היא תקבע אם יש מקום לחקירה נוספת מצדה ולהליכים משפטיים".

כבוד השר מתבקש להשיבני:

1. האם כבר קבעה המשטרה מסקנות, לאחר עיון בהסברים ובפרוטוקולים של המוסד לביקורת של ההס-תדרות, בכל הקשור לעניין הידוע כ"פרשת עסקת הפר-דסים" ובנוגע למעורבים בו?

2. אם נקבעו מסקנות — מה הן?

3. אם טרם נקבעו מסקנות, כמה זמן נוסף דרוש למשטרה כדי להחליט בעניין זה?

4. האם בודקת משטרת ישראל חומר ומקורות נו-ספים, מלבד אלו שסופקו לה על-ידי ועדת הביקורת של ההסתדרות?

שר-המשטרה א. ששון:

המשטרה בדקה את כל החומר שהועבר אליה, הן על-ידי ועדת הביקורת של ההסתדרות והן על-ידי מקורות אחרים. ביום 11 באוגוסט 1967, לאחר שסיימה את כל חקירותיה, העבירה את התיק לפרקליטות המחוז. ביום 28 באוגוסט 1967 החליט פרקליט המחוז לסגור את התיק מחוסר ראיות מספיקות.

5. מקרה של פיצוץ מכונות ברמלה

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר המשטרה ביום כ"ה בתשרי תשכ"ח (29 באוקטובר 1967):

בעתוני יום ה', 28 באוקטובר 1967, נמסר כי שתי משאיות ניוקו מפצצה שהתפוצצה ביום 26 באוקטובר 1967 בלילה בשכונה הערבית ברמלה. המכונות שייכות לחסאן-אבו-סחאב והנא אמסיס.

מאחר שהעניין עורר התרגשות רבה בקרב התוש-בים היהודיים והערביים ברמלה, הנני לשאול את כבוד השר:

מה העלו חקירות המשטרה במקרה זה?

שר-המשטרה א. ששון:

עד כה לא עלה בידי המשטרה לגלות מי האחראי לפיצוץ המכונות, וחקירתה עדיין נמשכת.

6. פיקוח על הבניה במזרח ירושלים

חבר-הכנסת מ. בן-פורת שאל את שר הפנים ביום א' באב תשכ"ז (7 באוגוסט 1967):

נודע לי, כי הבניה בירושלים המזרחית מתנהלת לא על-פי חוק התכנון והבניה.

אודה לשר אם ישיבני:

1. על-פי איזה חוק מתנהלת הבניה בירושלים המז-רחית?
2. האם הבניה מתבצעת על-פי רשיונות או בהעד-רם?
3. מי מוציא את הרשיונות ומי מפקח על הבניה ועל התיכנון באזור זה?
4. האם סמכויות הוועדה לבניין העיר ירושלים הורחבו גם על האזור המזרחי?
5. אם לא — מדוע, ומה הביסוס החוקי לסטיה זו?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1. במזרח ירושלים, כמו במערבה, חייבת הבניה להתנהל רק בהתאם לחוק התיכנון והבניה, תשכ"ה — 1965.

לשאלה 2. הבניה חייבת להתבצע לפי רשיונות; כל בניה הנעשית ללא רשיון היא בניגוד לחוק ואסורה.

לשאלה 3. מתן הרשיונות והפיקוח על הבניה נע-שים בחלקם על-ידי הוועדה המקומית לתיכנון ובניה, ובחלקם על-ידי ועדת-המשנה של הוועדה המחוזית.

אגף התיכנון במשרד הפנים מכין את התכנית המנחה לאזור המיוחד של מזרח ירושלים לצורכי עבודתה של ועדת-המשנה. צוות מיוחד שהוקם על-ידי משרד הפנים ועיריית ירושלים יכין תכנית מיתאר ותכניות מפורטות לאזור זה. צוות זה מכין כבר תכנית מפורטת לרשות הגנים הלאומיים. עיריית ירושלים מכינה תכנית-אב לכל מרחב ירושלים, לרבות השטח במזרח ירושלים והשטחים מחוץ למרחב תיכנון מקומי של ירושלים. משרד השיכון מכין תכניות מפורטות לבניוי באזור שייך ג'ראח ושמואל הנביא. משרד ראש הממשלה מכין תכניות לשיקום ולשיח-זור של הרובע היהודי בעיר העתיקה. כן מכינה רשות הגנים הלאומיים תכנית לשטח שעל-יד חומת העיר העתיקה ומטפלת בשיחזור בתי-כנסת. משרד הדתות אחראי על המקומות הקדושים.

לשאלה 3: התיאום בין כל הרשויות מבוצע על-ידי הוועדה המקומית לתיכנון ולבניה או ועדת-המשנה של הוועדה המחוזית שאליהן מובאות כל התכניות. התיאום ייעשה גם על-ידי הצוות שהוקם על-ידי משרד הפנים ועיריית ירושלים.

לשאלה 4: משרד הדתות מבצע את כל הפעולות הקשורות בכותל המערבי וברחבת הכותל.

לשאלה 5: קיימת תכנית מיתאר ירושלים אשר קיבלה תוקף ושהוכנה על-ידי אגף התיכנון במשרד הפנים. צוות תכנית-אב בעיריית ירושלים מכין עתה תכנית כללית למערב ולמזרח ירושלים. ההנחיות הכלליות לא-זור המיוחד שמחבר אגף התיכנון בתיאום עם העירייה לצורכי עבודתה של ועדת-המשנה, נמצאות בשלבים מתקדמים.

8. תקלה באיכסון של מתנדבי "שירות לעם"

באשדוד

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל את שר הפנים ביום כ"ח בתשרי תשכ"ח (1 בנובמבר 1967):

ב"הארץ" מיום 23 באוקטובר 1967 נמסר כי קבוצה של 16 צעירות וצעירים מתנדבים, מארצות-הברית ומקנדה, שהגיעו שבוע קודם אותו תאריך לאשדוד, במסגרת מיבצע "שירות לעם", כדי לעסוק בהוראה, בהדרכת נוער ובפעולות סעד במועצה המקומית, נוכחו בבואם כי לא נעשו כל סידורים לקבלתם ולאכסונם. זאת למרות מה שהמועצה המקומית קיבלה עליה לדאוג למתנדבי "שירות לעם" באיכסון ובסידורים ראשוניים. בהעדר ראש המועצה וסגנו, לא היה למתנדבים אף אל מי לפנות, ורק אדיבותם ותושייתם של אנשי מועדון הרוטרי במקום חסכו מהמתנדבים בושת-פנים רבה עוד יותר.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונים הדברים כמתואר לעיל?
2. מי אחראי לקבלתם ולסידורם של מתנדבי "שירות לעם" בארץ?
3. מי היה האחראי במקרה הקונקרטי של אשדוד, לקבלתם ולסידורם של 16 המתנדבים?
4. כיצד קרה שהדברים התגלגלו כפי שאירעו?
5. מה הן המסקנות שהוסקו לגבי האחראים לפרשה זו?
6. מה הם האמצעים שנקטו למניעת הישנותם של מקרים כגון אלו?

לשאלה 4. סמכויות הוועדה המקומית לתיכנון ובניה הורחבו על כל השטחים של מזרח ירושלים, פרט לשטחים שבין החומות של העיר העתיקה ומסביב להם, נחל קדרון, הר הצופים, הר הזיתים, העופל והשילוח, שנשארו בסמכות הישיבה של הוועדה המחוזית.

הוועדה המחוזית הקימה ועדת-משנה מיוחדת, אשר עיריית ירושלים מיוצגת בה ואשר מתפקידה לאשר תכניות ולפקח על הבניה בשטחים האמורים.

לשאלה 5. הסדר זה מתבסס בין היתר על סעיף 12א לחוק התיכנון והבניה, תשכ"ח-1965; הוא מאפשר מסגרת משולבת לעירייה ולממשלה, אשר תתאים לדרישות המיוחדות של תיכנון שטחים אלה, טיפול מהיר יותר, והבטחת המקומות הקדושים, אתרים היסטוריים וערכי נוף מיוחדים מפני פגיעה.

הי"ד ק. לוז:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת בן-פורת.

מרכזי בן-פורת (רפ"י):

לאור הפיצול בסמכויות, רצוני לדעת מי הוא המפקח, אינו משלוש הוועדות שולחת את המפקח שלה כדי לחבוע את העברייני?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

אין שום פיצול, כפי שאמרתי בתשובה לשאלתה, בין הסמכויות. עיריית ירושלים אחראית לרוב השטחים והיא שולחת את המפקחים שלה. ועדת-המשנה אחראית לשטחים מסויימים ויש לה פקחים משלה, או שהיא שולחת פקחים של העירייה.

7. הרשויות המטפלות בתיכנון ירושלים

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר הפנים ביום כ"ו בתשרי תשכ"ח (30 באוקטובר 1967):

בעתונות נמסרו ידיעות על חילוקי סמכויות ודעות בין הרשויות השונות המטפלות בתיכנון ובניוי ירושלים. אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מי הן הרשויות הציבוריות המוסמכות, המטפלות כיום בתיכנון ובניוי ירושלים, ובמיוחד חלקה המזרחי?
2. מהי חלוקת הסמכויות בין הרשויות השונות הללו?
3. כיצד נעשה התיאום בין הרשויות השונות הללו?
4. מי, ועל דעת מי, מבצע עתה את השינויים ברחבת הכותל המערבי, ובמראה הכותל עצמו?
5. היש תכנית-אב כוללת לכל הפעולה הקשורה בפעולות אלה של תיכנון ובניוי ירושלים?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1: הרשויות הציבוריות המוסמכות הפועלות בתיכנון ובניוי של עיר הבירה הן: הוועדה המקומית של עיריית ירושלים, הוועדה המחוזית לתיכנון ובניה, ועדת-המשנה המיוחדת של הוועדה המחוזית, אגף התיכנון במשרד הפנים, משרד ראש הממשלה ורשות הגנים הלאומיים, משרד השיכון ומשרד הדתות.

לשאלה 2: ועדת-המשנה מטפלת בענייני השטחים שבין החומות של העיר העתיקה ומסביב להם, נחל קדרון, הר הצופים, הר הזיתים, העופל והשילוח. בכל יתר השטחים בעיר ירושלים מטפלת הוועדה המקומית.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1: בעיקרם, כן.

לשאלה 2: הסוכנות היהודית.

לשאלה 3: מועצת אשדוד.

לשאלה 4: בתאריך 16 באוקטובר 1967 הגיעה לאש-

דוד קבוצת מתנדבים במסגרת מיבצע „שירות לעם” לפי הסכם מוקדם בין המחלקה ל„שירות לעם” של הסוכנות היהודית והמועצה המקומית אשדוד. ראש המועצה המ- קומית נמצא כעת בחוץ-לארץ, וסגנו הממלא את מקומו נעדר מן המועצה לרגל פטירתה הפתאומית של אמו. כתוצאה מכך היתה תקלה בהכוננת המתנדבים למקומות האיכסון והם שוכנו זמנית במלון על-ידי מנגנון המועצה ועל חשבונה. למחרת עבר המתנדבים לדירות שהוכנו בשבילם והחלו בעבודתם כמתוכנן.

לשאלות 5-6: בנסיבות המיוחדות יש לראות במק- רה תקלה טכנית מצערת שבאה תוך זמן קצר על תיקונה.

9. עמדת משרד הפנים בשאלת האיחוד**המוניציפלי של גבעתיים ורמת-גן**

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הפנים
ביום כ"ח בתשרי תשכ"ח (1 בנובמבר 1967):

נוכח נכונותה של מועצת עיריית גבעתיים לאיחוד מוניציפלי עם עיריית רמת-גן ועמדתו החיובית לכך של ראש עיריית רמת-גן מר קריניצי, ובהתחשב שאיחוד זה של שתי הערים ליחידה מוניציפלית אחת הוא טבעי ורצוי הן מבחינת החסכון בהוצאות והן מבחינת היכולת לשי- פור השירותים הניתנים לשתי הערים כיום בנפרד — רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם משרד הפנים מחייב עקרונית את איחוד רמת-גן וגבעתיים?

2. אם כן — האם נקט משרד הפנים פעולות שיאפשרו את ביצוע האיחוד בעתיד הקרוב?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלות 1-2: נכון הדבר שראש עיריית גבעתיים ביקש מיני ועדת חקירה, כדי לבדוק אם יש מקום לאי- חוד הערים גבעתיים ורמת-גן. לא נתקבלה שום פנייה בגדול מעיריית רמת-גן. משרד הפנים טרם קבע עמדה בנודן.

10. קריאה למהנדסים צעירים להתמסר לפיתוח התעשייה

חברת-הכנסת א. טיאר שאל את שר החינוך והתרבות
ביום ט' באייר תשכ"ז (19 במאי 1967):

ב„הארץ” מיום 28 באפריל 1967, בעמוד 2, מתחת לכותרת „היום ייבחר יושב-ראש התאחדות הסטודנטים”, נאמר כי בכנס ועידת הסטודנטים הי"ב קרא ראש הממ- שלה „להתארגנות קבוצות של מדענים צעירים לפיתוח התעשייה. הוא יעץ למהנדסים לעבור לשטח זה, ואם יהיה צורך בכמה שנות לימודים נוספות, תעזור להם המדינה”.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

מה העזרה שתניש המדינה, בהתאם לדבריו הנ"ל של ראש הממשלה, למהנדסים אשר מתוך מגמה להת- מחות בפיתוח התעשייה, יצטרכו להוסיף שנות לימוד על לימודיהם הרגילים?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

קריאתו של ראש הממשלה היתה מכוונת להניע את הסטודנטים הצעירים להתמסר לפיתוח התעשייה על בסיס רמה גבוהה של ידע, אך לא היו כלולות בה תכניות מפורטות כל-שהן.

11. עידוד לימוד השפה הערבית בבתי-הספר

חברת-הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר החינוך והתרבות
ביום כ"ו בתמוז תשכ"ז (3 באוגוסט 1967):

בשנת 1965 מונתה ועדה שמתפקידה היה ללבן בעיית לימוד השפה הערבית בבתי-הספר התיכוניים. ועדה זו באה לידי המסקנה שלאור חשיבות ידיעת שפה זו על-ידי הדור החדש, יש להפוך לימוד שפה זו למקצוע חובה בבתי-הספר העל-יסודיים.

כבוד השר מתבקש להשיבני:

1. הנכון האמור לעיל?
2. האם בוצעה ההמלצה בדבר הנהגת לימוד הער- בית כמקצוע חובה?
3. אם התשובה לשאלה 2 שלילית — מה הסיבות לכך?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

בשנת 1964 הוטל על ועדה בין-משרדית, מורכבת מנציגי משרד החינוך והתרבות, משרד ראש הממשלה וצה"ל, לחפש דרכים לעידוד לימוד השפה הערבית בבתי- הספר. הוועדה הוסמכה להפעיל אמצעי הסברה ושכנוע, וכן תמריצים בעלי אופי תקציבי, ארגוני ופסיכולוגי (הש- תתפות בהוצאות בית-הספר, מילגות לתלמידים וניצול ידיעותיהם בזמן שירותם הצבאי, פרסים וכיוצא בזה), כדי להשיג את ההרחבה המבוקשת של היקף הוראת הערבית.

הפעולה כוונה בשלב הראשון לבתי-ספר מסוימים, שנבחרו בהתחשב בגודלם, במקום הימצאם ובסיכויים למצוא להם מורים בעלי רמה גבוהה. חברי הוועדה נפ- גשו עם מנהלי בתי-ספר אלה (ואחרים) במאמץ להניעם להרחיב את היקף לימוד הערבית. נשלחו חוזרי המרצה ודברי הסבר על מהות הלימוד ועל ערכו בתחום ההש- כלה והמעשה; ניתנו מתנות ספרים ונערכו מפגשים והר- צאות במגמה ליצור אווירה ותודעה ללימוד ערבית.

למרבה הצער, היתה לכל הפעולות האלה השפעה זעומה בלבד.

הוועדה הביאה מימצאים אלה לידיעת הנהלת משרד החינוך והתרבות והמליצה, כצעד ראשון בתהליך שיפור מעמד הערבית, להנהיג חובה של לימוד ערבית וצרפתית גם יחד בכיתות ט' במספר מסויים של בתי-ספר תיכו- ניים.

עמדת הנהלת משרד החינוך לגבי המלצת הוועדה בדבר חיוב חלקי וסלקטיבי זה היתה מסויינת, באשר לא היה בה כדי ליטול את גורם הכפייה ומאיך גיסא היא הערימה קשיים פדגוגיים, מינהליים וכספיים הנוב- עים מהוראת שלוש שפות זרות.

כן לא נראתה אפשרות לכפות על כלל התלמידים את לימוד השפה הערבית.

בראשית 1967 הורתה הנהלת המשרד לוועדה לעשות נסיון נוסף להגיע לידי הרחבה ניכרת של הוראת ערבית באמצעות הסברה, הכוונה ותמריצים שונים.

לגיוס כספים כדי להרחיב את קליטת גילאי 3 ו-4, בני משפחות הזקוקות לטיפול מיוחד, הוחלט להפחית את שעות עבודתן של הגננות המועסקות בגנים לבני 3 ו-4 מ-30 ל-24 שעות עבודה בשבוע החל בשנת הלימודים תשכ"ה. הסכומים שייחסו כתוצאה מהפחתה זו, יתווספו לתקציב המיוחד לפתיחת גני ילדים לבני 3 ו-4.

הודעות הפיטורים נשלחו לגננות שבנסיון המועסקות בגנים הרשמיים, על מנת לפנות מקומות עבודה לגננות קבועות, שאינן מסכימות לעבוד 4 שעות ביום בגנים לבני 3 ו-4 בתשכ"ח.

13. קליטת המורים בעבודת הוראה

חבר הכנסת מ. ירד שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז באלול תשכ"ז (22 בספטמבר 1967):

בעתונות פורסם שלקראת שנת הלימודים החדשה נפלטו עשרות מורים ונשארו מחוסרי עבודה.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לשאלותי:

1. כמה מורים נשארו ללא תעסוקה עם ראשית שנת הלימודים?
2. כמה מורים סיימו השנה סמינרים למורים והוס-מכו להוראה?

3. כמה מורים חדשים נקלטו בעבודת הוראה?

4. מה מתכנן משרד החינוך והתרבות כדי לקלוט את המורים בעבודת הוראה על מנת שכוחות הוראה אלו לא יופנו לעבודה אחרת?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

לשאלה מס' 1: עם פתיחת שנת הלימודים נשארו ללא עבודה 250 מורים אשר היינו חייבים בסידורם. אלה הם בדרך כלל מורים החוזרים מחופשה מאושרת ללא שכר או מורים אשר כיתותיהם נסגרו ולא סודרו בעבודה עם פתיחת שנת הלימודים.

בתחילת אוקטובר ירד המספר עד ל-185 והוא מוסיף לרדת. סידור מורים אלה כממלאי-מקום למורים חסרים או מורות שיציאו לחופשת לידה ואפשר לומר כי אין מורים (פרט למקרים בודדים אחדים) שמקבלים משכורת ללא עבודה.

לשאלה מס' 2: מספר המורים והגננות אשר סיימו בסוף שנת הלימודים תשכ"ז מוסדות להכשרת מורים ממ-לכתיים וממלכתיים-דתיים הוא בסך הכל 3,233.

בנוסף על אלו סיימו 367 תלמידים בבתי-המדרש של החינוך העצמאי, 49 בסמינר חד-שנתי של עליית הנוער, 75 בוגרים בסמינר למורים ערביים.

לשאלה מס' 3: עד עכשיו נקלטו במוסדות החינוך הרשמיים כ-1,000 מורים וגננות חדשים. בנוסף על כך 310 בוגרות בתי-המדרש למורים ולגננות הופנו כחילות למיבצע ביעור הבערות, לבתי-ספר חקלאיים ולחינוך המשלים.

לשאלה מס' 4: לא נוכל לקלוט מורים מעל לצרכים. עם זאת חלק מן המורים שטרם סודר ייקלט, כמו בשנים הקודמות, תוך כדי שנת הלימודים. חלק מן המסיימים את בתי-המדרש למורים וגננות חייב לשרת בצה"ל ואינו מופיע כמובן כדורשי עבודה. כן ישנם בין המסיימים כא-לה המעוניינים להמשיך לימודיהם במוסדות להשכלה גבוהה, או שאינם מעוניינים להיכנס לעבודת ההוראה מיד עם סיום לימודיהם מסיבות שונות אחרות.

מלחמת ששת הימים והתמורות המדיניות והדמוגר-פיות שבאו בעקבותיה גרמו לשינוי ניכר בתודעה הציבו-רית ביחס ללימוד הלשון העברית. התעוררו עניין ורצון ללמוד שפה זו, ויש לקוות שתהליך זה עוד יגבר בעתיד. הגענו כיום למצב, שבעקבות פנייתנו הנוספת אל בתי-הספר, צפוי בשנת הלימודים תשכ"ח גידול בשיעור 35% במספר המוסדות התיכוניים שבהם תילמד השפה הער-בית על בסיס בחירה חופשית.

הו"ר ק. לוח:

שאלה נוספת לחבר הכנסת כהן-צידון.

שלמה כהן-צידון (גח"ל):

האם משרד החינוך והתרבות מנהל מסע הסברה בקרב ההורים כדי שהם ייעצו לילדיהם לבחור בלימוד השפה הערבית בזמן שיצטרכו להחליט איוו משתי הש-פות למדוד?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אנו רואים במנהלים אמצעי הסברה חשוב גם בקרב ההורים. משרד החינוך והתרבות הוציא חוזר למנהלי בתי-הספר, בו הוא ממליץ בכל לב על לימוד השפה הזאת.

12. הודעות פיטורים לגננות

חבר הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר החינוך והתרבות ביום ב' באלול תשכ"ז (7 בספטמבר 1967):

450 גננות קיבלו בתאריך 12 ביולי שנה זו מכתבי פיטורים. תאריך הפסקת השידור נקבע ל-31 באוגוסט שנה זו, והסיבה שניתנה לפיטורים נומקה ב"טעמים מי-הליים".

מכתבי הפיטורים נשלחו ללא כל התייעצות עם מרכז המורים והגננות ובניגוד לעמדתו. בין מקבלות מכתבי הפיטורים גננות בעלות ותק של 12 שנה ויותר, גננת שבעלה נפל במלחמת ששת הימים, גננת צעירה שאביה נפל במערכה זו.

מכתבי הפיטורים נשלחו לאחר המועד האחרון המר-שה לפטר מורים וגננות לשנת הלימודים הבאה — דהיי-נו 30 לחודש מאי.

אי לואת הנני לשאול את כבוד השר:

1. מה הסיבה לפיטורים המוניים אלה בקרב הג-ננות?

2. מדוע נשלחו מכתבי הפיטורים ללא התייעצות מוקדמת עם מרכז המורים והגננות?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

נשלחו מכתבי פיטורים ל-253 גננות ולא ל-450 גננות, כפי שצויין בשאלתה.

מכתבי הפיטורים נשלחו ביולי 1967 תוך התייעצות עם מרכז הסתדרות המורים ובידיעתו.

הודעות הפיטורים נשלחו לגננות שהן בתקופת נסיון; דהיינו, למוסמכות שטרם סיימו שנת עבודתן השנייה ולג-ננות שאינן מוסמכות, שטרם סיימו שנת עבודתן הרבי-עית. לא נשלחו הודעות פיטורים לגננות בעלות ותק של 12 שנים בשירות כפי שצויין בשאלתה.

לגננות בנסיון, שאחד מקרובי משפחתן נפל במל-חמת ששת הימים, לא נשלחו הודעות פיטורים.

במסגרת המאמצים של משרד החינוך והתרבות

חבורת ג', ישיבה רט"ו

— שאילחות ותשובות (כהן-צידון, ידליון); הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (תשובת ראש הממשלה) (לון, אשכול) —

העצמאי ו-49 בסמינר חד-שנתי של עליית הנוער. 75 תלמידים סיימו סמינר למורים ערביים.

לשאלה מס' 2: עד עכשיו נקלטו במוסדות החינוך הרשמיים כ-1,000 מורים וגננות חדשים; מזה, לפי הערכתנו, כ-800 ממסיימי בתי-המדרש למורים וגננות בשנת הלימודים תשכ"ז. בנוסף על הג"ל, 310 ביגרות בתי-המדרש למורים וגננות הופנו כחיילות למיבצע ב"עור הבערות, בתי-ספר חקלאיים והחינוך המשלים. חלק מהמסיימים משרתים בצה"ל, אם בתפקידי הוראה ואם בתפקידים אחרים.

לשאלה מס' 3: בדרך כלל איננו נוהגים להציע למו"רים חדשים משרות חלקיות, ואם ישנם מקרים כאלה, הרי הם בודדים בלבד.

לשאלה מס' 4: אנו מעריכים שמספר מסיימי בתי-המדרש למורים וגננות בשנת הלימודים תשכ"ז, אשר למרות היותם מעוניינים בעבודה לא סודרו עד כה, הוא לעת-עתה בערך 1,000.

קשה להעריך מספר זה במדויק, מכיוון שלא כל המסיימים יכולים ומעוניינים לצאת מיד להוראה. כמ"ציון לעיל, חלק ניכר משרת בצה"ל, ישנם המעוניינים להמשיך לימודיהם במוסדות להשכלה גבוהה וישנם שאי-גם מעוניינים להיכנס לעבודת ההוראה מיד עם סיום לימודיהם מסיבות שונות אחרות.

נציין גם כי חלק מסויים מן המורים, שטרם סודרו, ייקלטו כמו בשנים הקודמות תוך כדי שנת הלימודים הנוכחית.

ג. הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני *

1. תשובת ראש הממשלה

שליט מצרים שאיפותיו המדיניות לשלוט על העולם הערבי, בי, העולם המוסלמי והעולם האפריקני, נפתחה מערכה בין-ערבית פנימית של חשדות ומריבות הדדיות, חתרנות, ועד לנסיונות בלתי-פוסקים לעריפת ראשי מדינות הג"ע מה מערכה זו. תולדות המדינות באזור בשנים האחרונות גדושות איחודים ופירודים, כיבושים ונסיגות, מפגשי פסגות חדשות לבקרים, כששנאת ישראל משמשת זמנית דבק לאחדות מדומה וחולפת. לא עוברים הימים ומסתבר כי טיה השנאה מתקלף ובניין הפירוד מתגלה בכל מע-רומיו. מתגלים סדקים ופרצים ומתעצם המשבר.

אנו עדים לשורה של מפעלים ומיבצעי חתרנות, מלווים כשלונות, אשר הנחילו למצרים מפלות מוחפיות וחבסות חמורות במערכותיה הצבאיות והכלכליות. כל-כלת מצרים עומדת על עברי פי פחת ואורחיה מגיעים עד כיכר לחם.

בעוד תעלוליה זוכים לחסותה ולתמיכתה החומרית, ובעיקר הצבאית, של ברית-המועצות, אין מצרים בוחלת להושיט יד ולבקש נדבת לחם גם מארצות המערב, ובעי-קד מארצות-הברית.

המשבר במזרח התיכון מקורו גם בחדירת השפעתה של המלחמה הקרה בין המעצמות לאזורנו. היחסים הבין-לאומיים הכלליים משפיעים על היחסים הבין-ערביים ועל יחסי ישראל-ערב. כזה הוא המצב לאומי, ואל נא ייתלה קולר המשבר בסכסוך ערב-ישראל דווקא,

14. נתונים על המורים שהוסמכו להוראה

בשנת תשכ"ז

חבר-הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"א באלול תשכ"ז (26 בספטמבר 1967):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מהו מספר המורים שהוסמכו להוראה בכל הסמינרים למורים בארץ בשנת תשכ"ז?

2. מתוך המורים שהוסמכו בשנת תשכ"ז, מהו מספר המורים שקיבלו משרה שלמה לשנת תשכ"ז?

3. מתוך המורים שהוסמכו בשנת תשכ"ז, מהו מספר המורים שקיבלו משרה חלקית לשנת תשכ"ז?

4. מתוך המורים שהוסמכו בשנת תשכ"ז, מהו מספר המורים שלא הושגה בשבילים כל משרה שהיא?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידליון:

לשאלה מס' 1: מספר המורים והגננות, שסיימו בשנת הלימודים תשכ"ז מוסדות להכשרת מורים ממלכתיים וממלכתיים-דתיים עבריים המסמיכים את בגוריהם להוראה, הוא 2,456 (מספר זה כולל 89 מסיימי כיתה ג'). בנוסף על הג"ל סיימו בשנת הלימודים תשכ"ז 642 תלמידי מדרשות ממלכתיות וממלכתיות-דתיות להוראה כוללת ו-135 סיימו כיתות ערב (בסך הכל 777). בגורים אלה יגיעו להסמכה בהוראה רק לאחר שישלימו את שכלתם ויעמדו בבחינות נוספות. המספר הכולל הוא 3,233. כן סיימו 367 תלמידים בבתי-המדרש של החינוך

היו"ר ק. לון:

הכנסת תעבור לסעיף ב' של סדר-היום: תשובת ראש הממשלה לדיון על הודעתו. רשות הדיבור לראש הממשלה.

ראש-הממשלה ל. אשכול:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הקשבתי לוויכוח על הודעתי בפתיחת מושב החורף של הכנסת, ומה שלא שמעתי קראתי בעיון מעל דפי הסטנוגרמה. מותר לומר שמחונן לאחד את שניים יוצאים מן הכלל, הביעה הכנסת תמיכה בסיסית במדיניות הממשלה.

לא שעת פולמוס היא לנו עכשיו. לפנינו מערכה קשה ורצינית הדורשת את אחדות העם. אנסה לסכם את הוויכוח ואת עיקרי המערכה שאנו יוצבים לפניה כעת.

בהודעתי לפני שבועיים אמרתי, כי ישראל נכנסה לשלב שלישי במערכה המדינית שלה. בעקבות מלחמות ששת הימים. התכוונתי אז לחידוש הדיון במועצת הבטחון של האו"ם או בעצרת הכללית בשאלת המזרח התיכון והמשבר באזור.

ברם, מן הראוי להבהיר באוזני העולם, כי יחסי איבה ולוחמה כלפי ישראל, מצד אחדות משכנותיה, הם רק תופעה אחת של המשבר באזורנו. קיימים חתרנות, איבה, איומים, חתרנות ומלחמה בין מדינות ערב, בינן לבין עצמן, שמספרן גדול יותר מישראל. מיום שגילה

2. שום צד מן הצדדים לא יאיים, לא יתכנן ולא יבצע פעולה תוקפנית באמצעות כוחותיו המזוינים — ביבשה, בים או באוויר — נגד האוכלוסיה או נגד הכוחות המזוינים של הצד השני.

3. זכותו של כל צד להיות בטוח וחופשי מפחד התקפה של כוחותיו המזוינים של הצד השני — תכונתו במלואה.

ומעל לכל קובע ההסכם כי:

4. התקנת שביתת-נשק בין כוחותיהם המזוינים של שני הצדדים מתקבלת כבעד הכרחי לקראת חיסול הסכסוך המזויין והשבת השלום לארץ-ישראל על כנו. דברים אלה נאמרו גם בהסכמים אחרים לשביתת-נשק, שנכרתו בין ישראל לבין שאר שכנותיה — ירדן, סוריה ולבנון.

בפירוש שנחתם ב-1 בספטמבר 1951 מועצת הבטחון להסכם, קבעה כי לאור הסכמי שביתת-הנשק, אין צד מן הצדדים יכול לטעון, כי הוא במצב פעיל של לוחמה, וקראה למצרים לשים קץ להסגר תעלת סואץ בפני הסכנות הישראליות.

אולם עד מהרה התכחשו שליטי ערב לחתימתם ונתנו פירוש מעוות להסכמי שביתת-הנשק. מסתבר, כי הם ראו את ההסכמים כמחייבים את ישראל בלבד, ואילו לבניהם שימוש הסכמים אלה מין אתנחתא לשם אגירת כוח לחידוש מלחמתם בישראל. בתואנה כי שורר מצב של לוחמה בין לבנינו התמידו בהרס, בפעולות חבלה ובטרור.

מצרים חסמה את תעלת סואץ למעבר אוניות ים-ראליות ושוב בניגוד לנוהג הבין-לאומי ולהחלטה מפורשת של מועצת הבטחון. מצרים חסמה גם את מצרי טיראן לספינות ישראל. כל אלה הביאו כוכור למערכת "קדש", בה, בין היתר, פתח צה"ל בשליחות העם והממשלה את מצרי טיראן. אחרי זה נענינו לתביעת המעצמות ונסוגנו, תמורת הבטחות, שהיו מעין ערובות, של הקהילית הבין-לאומית. חלפו עשר שנים, ההבטחות לא קוימו ולא הגענו לכך שהשלום והבטחון ישרו בינינו. מאז תום מלחמת העצמאות ומערכת "קדש" שקדו מדינות ערב על חיזוק כוח התקפה צבאי. הן הוציאו עד תחילת מלחמת ששת הימים בין אחד-עשר לשנים-עשר מיליארד דולר על מירון זיון נפשע, במגמה להכחיד את ישראל. הם אף לא טרחו להסתיר ולהעלים מטרות דזון זו מעיני עמיהם ומעיני העולם והאויב.

יצוין, כי שליטי ערב הכריזו על כוונתם להשמיד את ישראל כשחתמו על ההסכמים, לאחר שספגו תבוסה מוחצת וכאשר לא היה כוח בידם להמשיך במלחמה. הם חידשו הודעותיהם על כוונות ההשמדה שלהם רק כאשר החלו לקבל סיוע צבאי וחומרי בין-לאומי נרחב והתמסרו לגיבוש כוח צבאי מחדש. ראוי שיוזכר הדבר, מי יתקע לידנו, שגם היום אין בכוונתם לחזור על תכסיס זה תוך כדי דיבורים מתונים כביכול! מי איש בעל מצפון ומעורה בענייני המזרח התיכון, אשר בכנות יערוב לנו שאין צפויה לנו מחדש סכנה, וכי אפשר לסמוך על הודעות ודיבורים בעלמא? ייזכר נא כי רק כדי להיחלץ מן המצב שאליז נקלע בשלהי שנת 1956 ובדראשית 1957, השלים שליט מצרים עם נוכחות כוח האו"ם אשר נשלח להבטיח, בין היתר, את חופש השיט במצרי טיראן. עשר שנים נקפו מאז, בהן גם שנות טרור עקובות מדם על גבול-

ואז מתכסים באיצטלה של המשבר באזור. המשבר באזור רחב ומקיף הרבה יותר.

דבותי, עם חידוש הדיונים במועצת הבטחון בשאלת המזרח התיכון, החלו רווחות הצעות וגישות שונות, בדבר הצעדים שיש לנקוט, כדי לפתור את סכסוך ישראל-ערב. יש מהן פסולות לחלוטין בגלל עוינותן לישראל. מקורן במוסר המדיני המעוות של מצרים, הפועלת בה-סוטה ובתמיכתה של ברית-המועצות. מטרתן של הצעות אלה היא להחזיר את הגלגל אחורנית; להתמיד ביחסי האויבה ולהחריפם. כן מועלות מחשבות אשר בעליהן אינם יורדים עדיין, משום מה, לעומק שורשי הסכך המדיני באזור.

בשעה חמורה זו רצוני להדגיש שוב, באוזני העולם ובאוזני האומות שוחרות השלום, את מדיניותה של ישראל.

ישראל חותרת לשלום בר-קיימא בינה לבין שכנותיה. רק בשלום טמון הפתרון למשבר בו אנו שרויים מזה עשרים שנה.

שלום אמתי יושג רק באמצעות משא-ומתן ישיר, אשר יביא לכריתת חווי שלום בין ישראל למדינות הסובבות אותה. חוזים אלה יכולים להסדיר את הבעיות השונות במחלוקת. ללא משא-ומתן בלתי-אמצעי ובהעדר חווי שלום, אין לראות מוצא מן המשבר.

אנו מאמינים בהשקפה זו לא בגלל דבקות עיקשת בנוסחה דיפלומטית מסוימת, הפוסלת כביכול כל נוסחה אחרת. השקפתנו, השואבת השראתה ממגילת האו"ם והנשענת על יסודות החוק והנוהג הבין-לאומי, היא לקח עשרים שנות נסיון מר, שנות מסה ומעש.

אדוני היושב-ראש, שליטי ערב פתחו במתקפה דיפ-לומטית. ומהי תביעתם הנוכחית? לאחר שכפו עלינו מלחמות במשך השנים, זעירות וגדולות, בהן הובסו נחרצות, הם תובעים את פינוי הכוחות הישראליים מקווי הפסקת-האש. תמורת נסיגה הם מוכנים להואיל להשלים עם העובדה שמועצת הבטחון תקבע סיום מצב הלוחמה ותחליט על זכות קיומן של כל מדינות האזור. דיבורים אלה, רבובות, וכורים לנו לא מן היום. אלה או כאלה לא רק שנאמרו לפני עשרים שנה מפי אותן מדינות, אלא הם אף חזרו עליהם בהסכמים חגיגיים, אשר קיבלו את הגושפנקה של מועצת הבטחון ב-11 באוגוסט 1949. פורום בין-לאומי זה שתפקידו העליון לקיים את השלום בעולם, ממשיך מאותם ימים בדינים בלתי-פוסקים בשאלות ישראל-ערב, ולא הראה יכולתו במציאת פתרון לקדם את השלום.

הרשוני נא לקרוא לפניכם קטעים מספר מן המסמך הקרוי הסכם שביתת-הנשק ישראל-מצרים. דומני שמן הראוי לרענן את הזכרון.

סעיף 1 של ההסכם קובע:

"בכוונה לסייע להחזרת שלום של קבע בארץ-ישראל, ומתוך הכרת החשיבות הנודעת בנדון זה לערבותיה הדינית, בנוגע למיבצעה הצבאית לעתיד לבוא של שני הצדדים, נקבעים בזה העקרונות הבאים, אשר יקוימו במלואם על-ידי שני הצדדים בזמן שביתת-הנשק:

1. האיסור שהטילה מועצת הבטחון על השימוש בכוח צבאי לשם פתרון שאלת ארץ ישראל יישמר להבא בכל החומרה על-ידי שני הצדדים,

מדוע נוקטת ברית-המועצות כלפי ישראל מדיניות של איפה ואיפה? מדוע זו, המופיעה כיום בראש מחנה המשי-מיצים והמסיתים נגד ישראל, ובראש התומכים בצורה נלהבת בתביעות הערבים, קבעה לעצמה קודקס של חז-קים מדיניים הטובים רק לגביה, אך אינם טובים, לדעתה, לגבי ישראל?

זאת ועוד — ומן הראוי שאפנה את תשומת-לב הכנסת והעולם לכך: ברית-המועצות שוב מעלילה כאילו ישראל רוקמת עתה מזימות מלחמה. כוזבו, בדיות אלו הן שגרמו לתוקפנותו המחדשת של נאצר בחודש יוני, תוקפנות אשר גרמה למערבולת מלחמה במזרח התיכון ולאבדן חי אלים ואולי רבבות אנשים.

על העולם לראות נכונה את פני הדברים, ולהסיר את המסווה העוטה כיום כמה מראשי הדוברים של הערבים ותומכיהם.

ועוד עשוי לעניין אתכם, ולא רק אתכם, חברי הכנסת: ידוע לי ממקורות שאין לי כל יסוד להטיל בהם ספק, כי נשיא מצרים ג'מאל עבד-אל-נאצר אמר בוועידת דת הטרטום, שהתקיימה בסוף אוגוסט השנה: „עלינו להגיע שוב ליכולת לא רק להגן על ארצנו, אלא גם עלינו להביא את צבאנו בהקדם האפשרי לעוצמה שתאפשר התיקוף על ישראל תוך בטחון בצנחון. לכך נדרש, כמובן, סיוע כלכלי רב. על מצרים לשקם את צבאה, כי ככל שמצבה הצבאי יושפר — תתחזק גם עמדתה המדינית. עתה היא כבר בפיתוח של יכולת התקפתית, אך דבר זה מחייב זמן לא מועט“.

המלך חוסיין אמר באותו כינוס: „לאחר שתיסוג ישראל, יוכלו הערבים לחדש את דרכי הפעולה שלהם שמלפני המלחמה“.

כך אמרו כאשר היו בינם לבין עצמם. דומני שהעוץ לם וקודם כל אנחנו חייבים לחרות את הדברים על לוח לבנו, ולזכור אותם.

אם חפצי שלום הם, הערבים, יישבו עמנו אל שולחן הדיונים לשיתות שלום ישירות. למודי נסיון אנו, וכל החלטה שתתקבל בפורום בין-לאומי ואשר תתעלם מן הצורך במשא-ומתן ישיר בין הצדדים — תוליד שוב למשבר ולחידוש מצב הלוחמה מצד המנהיגים הערביים, ברגע שירגישו כי כוחם עמהם וכי הנסיבות מאפשרות להם זאת, ויעידו הדברים שציטטתי עכשיו.

כיצד יכולה מועצת הבטחון, השואבת סמכותה ממגילת האו"ם, להיכנע לסידובן של מדינות חברות באו"ם לשבת ליד שולחן הדיונים עם מדינה אחרת, אף היא חברה בארגון הבין-לאומי יש כאן ערעור של יסודות המגילה, והתעלמות מרוחה.

רבותי, המזרח התיכון מצוי כיום על פרשת דרכים. על האו"ם ועל המעצמות, אשר במשך עשרים שנה לא הצליחו לשים קץ לתוקפנות הערבית, לקרוא לצדדים להיפגש ליד שולחן הדיונים כדי לפתור את הבעיות השנויות במחלוקת ביניהן.

בעצם השעה הזאת ייתכן שיושבת או מתכנסת מועצת הבטחון בניו-יורק. הבה נקווה שהיא תדע להתרומם, בהתאם לשעה החמורה.

תינו. ב-17 במאי השנה, עם תחילת הזרמת צבא, טנקים ותותחים לסני, תבע נאצר פינוי כוח האו"ם שאליו הסכים קודם. מדוע לא הודרזה אז מועצת הבטחון לפעול? מדוע לא ביקשה אז מועצת הבטחון לדעת מה הן הערובות שלא יופר חופש השיט?

המשמעות האמיתית של דיבוריהם המתחסדים של הערבים ותומכיהם היא איפוא כזאת: כשם שחתמו ב-1949 על התחייבויות מסוימות, כדי שיוכלו להיחלץ ממצב אסטרטגי קשה שהביאו על עצמם, וברגע שהתחזקו — התכחשו להתחייבויות אלו והפרו אותן — כך היום, כדי להשיג פינוי כוחות ישראל לגבולות ה-4 ביוני, הם מבקשים ליצור רושם שתמורת הפינוי ישלימו עם קביעות בין-לאומיות שאין להמשיך במצב לוחמה.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

ומה ההבדל אם יחתמו על הסכמי שלום, אדוני ראש הממשלה?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

הרי את זאת אמרת בדברך, וגם קראתי ואמרתי: אין בדעתי וברוחי להיכנס בוויכוח אתך.

אני מדגיש שהם מבקשים ליצור רושם שתמורת הפינוי יואילו להשלים — לא יכירו, לא יחתמו, כי אם ישליו — מו — שאין להמשיך במצב לוחמה. כך מתעטפים הם בגלימה של מתינות, כדי להוליך שולל תמימים ומיתמימים.

בקיצור, הערבים ותומכיהם תובעים היום מישאול לאבד יתרון אסטרטגי חיוני לבטחונה, ולסמון על דוב-רים אשר לא קיימו בעבר שום הבטחה שהתחייבו עליה כלפי ישראל, ואשר גם מהימנותם של הדוברים מוצגת מניה וביה בספק, אם לא למטה מזה.

במשך עשרים שנה ניסו שליטי ערב להחניק את מדינת ישראל. הם שמו עליה מצור צבאי, הטילו עליה חרם כלכלי, ניהלו נגדה מלחמות ופעולות טרור, ולא הסתירו את כוונות ההשמדה שלהם. הם חייבו את הפלסטיים לאיבה ולשנאה, וניהלו בקרבם תעמולה כדי לשכנעם לא לעזוב את מחנות הפליטים אלא לחכות ליום פקודה, ליום של השמדת ישראל.

ישראל איבדה אלפים מבניה, חיילים ואזרחים, כדי להגן על עצמה מפני אויביה. האם על ישראל להסכים עתה, כי שוב תהודק טבעת חנק סביב צווארה? לא נוכל להסכים לשוב למצב שבנינו או נכדינו יאלצו להתייצב שוב בזמן מן הזמנים במערכה להגנת המדינה.

למרבה הצער, רבותי, אנו עדים כבר כיום להגברת הזרמת נשק למצרים ולמדינות ערב אחרות, כבר בימים אלה. חברי הכנסת, אני חושב שיעניין אתכם, כשם שעניין אותי, כאשר נתקלתי בעתון „פראבדה“ מיום 2 בספטמבר 1964, שכתוב בו לאמור: „עם שהותקף ומתגונן מוגנח — זכות קדושה לו לקבוע לצמיתות מצב פנימי שיבטיח לו חיסול מקורות התוקפנות, והוא לפחות זכאי לקיים מצב זה כל זמן שלא חלפה סכנת התוקפנות“.

ואני שואל: האם מה שטוב וצודק לגבי ברית-המועצות — לא טוב ולא צודק לגבי מדינות אחרות?

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (סיכום הדיון) (לוי, ברעם, ש. תמיר, חביבי, אבנרי) —

2. סיכום הדיון

היו"ר ק. לוי :

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה, הנני מציע את הצעת הסיכום הבאה :

הכנסת מחליטה : ממשלת ישראל תודיע לארגון האומות המאוחדות על נכונותה לפנות את כל השטחים אשר נכבשו במלחמת יוני ועל הסכמתה לכל פתרון צודק של הסכסוך הישראלי-ערבי, אשר יבטיח את זכויותיה ובטחונה של מדינת ישראל, את זכויותיהן של הארצות הערביות ואת זכויותיו החוקיות של העם הערבי הפלשטינאי, פתרון בדרכי שלום, באמצעות תיווך או משא-ומתן.

היו"ר ק. לוי :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, להצעת סיכום מטעם סיעת העולם הזה—כוח חדש.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. מטעם סיעת העולם הזה—כוח חדש, הנני מביא את הצעת הסיכום הבאה :
הכנסת קובעת :

1. ארץ-ישראל השלמה היא מולדת לשני עמיה — האומה העברית והאומה הערבית הפלסטינית.

2. שלמות ארץ-ישראל, והשלום בין שני עמיה, יושגו ויקוימו על-ידי פדרציה בין שתי מדינות, המבטיחות את ישותן הלאומית של שתי האומות : מדינת ישראל ומדינה ערבית פלסטינית.

3. מדינת ישראל תעזור לאומה הערבית הפלסטינית להקים את מדינתה, בתנאי שהקמת מדינה זו ויצירת הפדרציה בינה ובין ישראל תהיינה כרוכות ומותנות זו בזו.

4. הרפובליקה הערבית הפלסטינית תכלול את הגדה המערבית ואת רצועת עזה. עבר-הידן תיכלל בה אם יהיו תושביה מוכנים ומסוגלים להכריע בעד הצטרפות זו באופן חופשי.

5. הסכם הפדרציה בין ישראל והמדינה הערבית הפלסטינית יכלול תיאום מדיני, איחוד כלכלי והסדרים בטחוניים ממשיתם.

6. ירושלים המאוחדת תהיה בירת הפדרציה.

7. כל פלסטיני ארץ-ישראלי ייושב בשטח ארץ-ישראל.

8. בד בבד עם פעולתה לפתרון בעיית ארץ-ישראל על-פי קוויים אלה, תחתור מדינת ישראל להסדר שלום עם מדינות המרחב, שיצור אותה מבחינה מדינית וכלכלית לכרית של ארצות המרחב, תוך קביעת הסדרים צבאיים ועילים שיבטיחו את בטחון ישראל לאורך גבולה הצפוני, הדרומי והמזרחי.

9. הסדר זה יבטיח את חופש השיט של ישראל בתעלת סואץ ובמצרי טיראן.

10. ההסדר יביא לפירוז המרחב מנשק גרעיני, תוך פיקוח הדדי ישיר ויעיל.

הכנסת תובעת מן הממשלה לפתוח מיד במיבצע ליישוב הפליטים בגדה המערבית, בלי קשר להסדר מדיני. הכנסת מביעה את דעתה כי מאחר שממשלת הליכוד

אנו עוברים להצעות לסיכום הדיון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ברעם, להצעת סיכום מטעם כמה סיעות.

משה ברעם (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם הסיעות בכנסת : המערך לאחדות פועלי ארץ ישראל ; גוש תנועת החירות — המפלגה הליברלית, המפלגה הדתית-לאומית, רשימת פועלי ישראל, מפלגת הפועלים המאוחדת, המפלגה הליברלית העצמאית, אגודת ישראל, פועלי אגודת ישראל, קדימה ופיתוח, שיתוף ואחוזה, הסיעה הדרוזית הישראלית, — הנני מתכבד להביא את הצעת הסיכום הבאה לדיון על הודעת ראש הממשלה :

הכנסת רושמת לפנייה את הודעת ראש הממשלה מיום 30 באוקטובר 1967 ואת החלטת הממשלה מיום 17 באוקטובר 1967 האומרת :

לאור הדיונים בעצרת ה-22, כבמושב המיוחד של העצרת, רושמת הממשלה לפנייה בצער את העובדה כי מדינות ערב מחזיקות בעמדתן שלא להכיר במדינת ישראל, לא לבוא עמה במשא-ומתן ולא לכרות עמה חוזה שלום.

ממשלת ישראל מביעה תקוותה כי עמי העולם וממשלותיהם לא יתעלמו מעובדה חמורה זו, העומדת בניגוד גמור למשפט הבינ-לאומי ולעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות.

נוכח עמדתן זו של מדינות ערב, תוסיף ישראל לקיים במלואו את המצב כפי שנוקבע בהסכמי הפסקת האש, ותבצר מעמדה, בהתחשב עם הצרכים החיוניים של בטחונה והתפתחותה.

ממשלת ישראל חוזרת ומדגישה כי רק בשלום של קבע, על יסוד משא-ומתן ישיר בין מדינות ערב לבין ישראל, טמון הפתרון לבעיות האזור.

היו"ר ק. לוי :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, להצעת סיכום מטעם סיעת המרכז החופשי.

שמואל תמיר (המרכז החופשי) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. מטעם סיעת המרכז החופשי, הנני מגיש את הצעת ההחלטה הבאה לסיכום הדיון על הודעת ראש הממשלה :

בעקבות הודעת ראש הממשלה, ולסיכום הדיון המדיני, מחליטה הכנסת להטיל על הממשלה :

1. לנקוט, במלוא הקצב, כל הצעדים הדרושים כדי לקיים ולממש את הריבונות הישראלית בשטחים המשותפים : ברמת הגולן, בשומרון, ביהודה, בחבל עזה ובסיני.

2. לבטל את תוקף חוקי האויב בשטחים המשותפים, ולהחיל בהם את המשפט הישראלי.

3. להתיר, לעודד, לזווג ולבצע, ללא דיחוי נוסף, מערכות התנחלות אורחית ישראלית נרחבת, עירונית וכפרית כאחד, במרחבי השטחים המשותפים.

היו"ר ק. לוי :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת חביבי, להצעת סיכום מטעם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה.

חוברת ג', ישיבה רט"ו

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (סיכום הדיון) (אבנרי, לוז, מיקוניס, ש. תמיר) ; הודעת הממשלה בדבר הקמת טלוויזיה כללית (לוז, גלילי) —

ניהם, שיושבת על הזכויות החוקיות של ישראל וערב כאחד.

היו"ר ק. לוז :

אנו עוברים להצבעה. אעמיד כל הצעה והצעה להצבעה „בעד“ ו„נגד“. כך קובע התקנון.

ה צ ב ע

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת	מ. ברעם	76 —
נגד		3 —

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת	ש. תמיר	— מיעוט
נגד		— רוב

שמואל תמיר (המרכז החופשי) :
אני מבקש למנות מי נגד.

היו"ר ק. לוז :

נצביע עוד פעם.

ה צ ב ע

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת	ש. תמיר	— מיעוט
נגד		— רוב

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת	א. חביבי	— מיעוט
נגד		— רוב

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת	א. אבנרי	— מיעוט
נגד		— רוב

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת	ש. מיקוניס	— מיעוט
נגד		— רוב

היו"ר ק. לוז :

ב-76 נגד 3 קולות נתקבלה הצעת הסיכום של הסייעות: המערך לאחדות פועלי ארץ ישראל, גוש תנועת החירות—המפלגה הליברלית, המפלגה הדתית-לאומית, רשימת פועלי ישראל, מפלגת הפועלים המאוחדת, המפלגה הליברלית העצמאית, אגודת ישראל, פועלי אגודת ישראל, קידמה ופיתוח, שיתוף ואחווה, הסיעה הדרוזית הישראלית.

ד. הודעת הממשלה בדבר הקמת טלוויזיה כללית

שלב בדרך אל הטלוויזיה הכללית יהיה הפעלת סמכות הממשלה, המתחייבת מתנאי חירום, כדי לערוך שידורים — באמצעות מיתקני הטלוויזיה הלימודית — המכוונים בעיקר אל אוכלוסיית השטחים המוחזקים על ידי צה"ל, וכן אל אזרחי ישראל הערבים. הטלוויזיה הכללית תפעל במסגרת רשות השידור. הממשלה תגיש לכנסת הצעת חוק לתקנון חוק רשות השידור, תשכ"ה.

(ק ר י א : מ ת ?)

הטלוויזיה הכללית תופעל לאחר שייכנס לתוקפו החוק המתוקן.

הלאומי אינה מסוגלת לגבש תכנית שלום כנ"ל, יש לפ- רק ממשלה זו ולהקים במקומה ממשלה מצומצמת, בעלת כושר החלטה וביצוע.

היו"ר ק. לוז :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מיקוניס, להצעת סיכום מטעם סיעת המפלגה הקומוניסטית הישראלית.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבד להציע הצעת החלטה לסיכום הדיון על הודעת ראש הממשלה, כלהלן :

1. הכנסת רואה בשמירה קפדנית של הפסקת האש מכל הצדדים אפשרות ראשונית להתקדמות אל השלום ומחייבת את הממשלה לנקוט יוזמות מדיניות יעילות לטובת התקדמות כזאת.

2. הכנסת תובעת מן הממשלה להכריז במפורש ובאופן המוסמך ביותר, כי במסגרת של הסכם שלום והסדרי בטחון בין ישראל לארצות ערב, אשר יבטיחו את הזכויות החוקיות של שני הצדדים ויתוו גבולות קבע מוסכמים, תהיה היא נכונה לבטל את הכיבושים הטריטוריאליים.

3. הכנסת תובעת מן הממשלה להבטיח את הזכויות האזרחיות, את האינטרסים הכלכליים והתרבותיים של העם הערבי הארץ-ישראלי בשטחים המוחזקים ולהימנע באופן מוחלט, תוך ביעור קיני וקבוצות טרור, מעוגשים קולקטיביים, הפוגעים באוכלוסייה השלווה והחפה מפשע ומעוררים בתוכה מורת-רוח מוצדקת.

4. הכנסת מטילה על הממשלה להביא לידיעת העם הערבי הארץ-ישראלי בגדה המערבית וברצועת עזה את דבר נכונותה להבטיח לו את זכות ההגדרה העצמית ולהידבר עם נציגות נבחרת דמוקרטית משלו כדי לפתור ללא תכתיב מזה וללא כניעה מזה, את כל הבעיות הנוגעות לויות ועומדות בין שני העמים במשותף ובאופן מוסכם, כולל בעיית שיקום הפליטים, לטובת השלום והעצמאות הלאומית, לטובת מיטב הזכויות החוקיות של שני הצדדים.

5. הכנסת פונה בקריאה אל כל הגורמים הבין-לאומיים הראשיים להפעיל את מלוא השפעתם לטובת השלום במזרח התיכון, לטובת אינטרס השלום של עם ישראל והעמים הערביים, לטובת כיבוי מוקד המלחמה המעוגן בסכסוך הישראלי-ערבי, והשכנת שלום קבע בי-

היו"ר ק. לוז :

אנחנו עוברים לסעיף ג' של סדר-היום: הודעת הממשלה בדבר הקמת טלוויזיה כללית. רשות הדיבור לשר גלילי.

השר י. גלילי :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. על דעת הממשלה אני פונה אל הכנסת בדבר קבלת אישור להחלטת הממשלה להקים טלוויזיה כללית בישראל. שידוריה יהיו ערוכים לכיסוי מרחב מדינת ישראל בבטלוניה, ובשטחים המוחזקים על ידי צבא הגנה לישראל.

גים של תרבות ויהיו ערוכים לעילוי חיי הדור והחברה. אין כל סיבה שתמנע את ישראל מלכונן מערכת שידורי רים אשר רמתה תהיה גבוהה ותכליתה תהיה חיובית ואחראית. טלוויזיה בישראל לא תהא בחולה אחר בצע כסף, לדווחתם של בעלים פרטיים. היא לא תהא קניינם של מפלגה, עדה ומנהיג. היא לא תהיה אביזר שלטוני של קואליציה זו או אחרת, אלא שירות חברתי ממלכתי כללי, הנתון לסמכותה של רשות ציבורית. ויש בישראל ובעם היהודי פוטנציה חיובית רבה ועתודה יקרה של כוחות תרבותיים שיאפשרו להבטיח שידורים מעולים. וחזקה על הציבור, על הכנסת ועל החוק, שיעמדו על המשמר בפני סטיות ועיוותים. משדרי טלוויזיה ישראלית יוסיפו ממד חדש להמחשת קיומה של מדינת היהודים במזרח התיכון ויסייעו לסיכול נסיונותיהם של כל מבקר שי רעתנו לצייר את ישראל ככבואה נעווה.

הטלוויזיה שלנו חייבת לשרת את העם לכל רבדיו ולא בלבד עילית דקה של בעלי יכולת. מושכל זה חל לא רק על תכניות השידורים אלא מתייחס גם לבעיית המיסוי והמחירים.

בחוק רשות השידור, תשכ"ה, בפרק הוראות יסוד, הוגדרו התפקידים של שירות השידור הקולי. תפקידים אלה יחולו גם על משדרי הטלוויזיה, שגם הם יהיו כלולים במסגרת רשות השידור, הלא הם: "(1) לשרת תכניות חינוך, בידור ואינפורמציה בשטחי המדיניות, החברה, הכלכלה והמשק, התרבות, המדע והאמנות..." ושאר שבעה סעיפים שאני פוסח עליהם ולא אקרא אותם עכשיו, והם ודאי שגורים על פיהם של חברי הכנסת.

בנוסף על האמצעי הקולי — הרדיו — נוכל להס' תייע בתמונה ובציור הסגולי שבין הקול והתמונה, כדי לכבוש את הקשב הפנימי של הצופה ולהציג לפניו גושי אים באורח מוחשי ומשכנע יותר משהדבר ניתן להיע' שות בלא הסימולטניות של הראייה וההאזנה.

משדרי הטלוויזיה, ככל שאינם מחטיאים את המטרה, יכולים להעניק עומק רב יותר של חוויה אינדיבידואלית וקיבוצית גם יחד, כדוגמת החוויה הנוצרת בעקבות הס' תכלות משותפת של כל העם לאירועים לאומיים בעצם התרחשותם.

חברי הכנסת, ישראל תהיה מן האחרונות באזור שתפעיל שידורי טלוויזיה. סוריה משדרת חמש שעות רצופות; לבנון — 22 שעות; עיראק — 14 שעות; מצרים — 26 שעות. ממלכת ירדן מתקרבת גם היא אל הסף. האלמנט האנטי-ישראלי בשידורי הטלוויזיה באר- צות ערב הוא חזק כל השנים, ולא כל שכן לאחר מלח- מת ששת הימים.

יש לזכור כי ההסתכלות בטלוויזיה של אזרחי יש- ראל הערביים היא רבה. מלבד המקלטים שבבתים פר- טיים מצויים מקלטים בבתי- קפה בכפרים, המקהילים קהל צופים רב. את אומדן ההסתכלות של אוכלוסיה ערבית בטלוויזיה אין לעשות על פי מספר המקלטים הפרטיים בלבד, שכן יש להביא במנין את ההזדקקות למקלטים שבבתי השכנים וכן את המקלטים שבמקומות ציבוריים. כלל זה חל גם על השטחים המוחזקים על- ידי צה"ל. מספר המקלטים בגדה המערבית אינו גדול בגלל מדיניות- תה של ירדן, אשר נקטה אמצעים למנוע תפוצת מקלטים כל עוד לא תתחילה שידורי טלוויזיה משל עצמה. לפי ידיעותינו מצויים בגדה המערבית כששת אלפים מקלטים

לאחר שהכנסת — כפי שאנו מקווים — תאשר את החלטת הממשלה על הקמת הטלוויזיה, נוכל לפתח את ההכנות בקצב הדרוש לקראת התחלת השידורים בהקדם. חברי הכנסת, ב-6 במארס 1963, על סף ההחלטה בדבר הקמת מפעל נשיוני של טלוויזיה לימודית, הודיע בכנסת שר החינוך והתרבות שלא תוקם טלוויזיה מעבר לתחומי ההוראה בבתי-הספר לפני שהממשלה והכנסת ידונו ויחליטו בדבר בעוד מועד ולפני המעשה. פנייה זו של הממשלה אל הכנסת, לדון ולהחליט בדבר הקמת טלוויזיה כללית, באה אפיא בעקבותיה של התחייבות זו.

אנו סבורים כי מערכת הטלוויזיה חיונית לישראל משום ערכה הלאומי החברתי הרב, שכן היא עשויה לש- מש כלי עזר רב-ערך לליכוד האומה במדינה מקבצת גלויות, להעלאת רמת התרבות וההשכלה של הציבור לדבדיו השונים, לסייע לביעור הבערות, לעידוד הקריאה והחוויה הספרותית והאמנותית, להנחלת הלשון, להעשרת חיי התרבות וההווי, לממן אפשרות לתושבי המדינה שב- אזורי הספר ליהנות מאוצרות תרבות ואמנות.

טלוויזיה ישראלית היא גם אמצעי יעיל במאבק נגד השפעות של שידורי טלוויזיה זרה ועיוות, אשר לא מעטים מתושבי המדינה חשופים להשפעותיה. בעזרת שי- דורי טלוויזיה מכוונים יפה ניתן להסתייע במאמציו לרקום יחסי הבנה הדדית בינינו לבין האוכלוסיה הער- בית במדינת ישראל ובארץ ישראל.

מטבען של תכניות טלוויזיה, אם הן בעלות רמה, שהן תשרתנה גם קהילות ישראל בארצות הגולה, בעזרת חילופי תכניות עם מדינות שונות שבהן שוכנים קיבוצים יהודיים.

לדעתנו ישנם נתונים סבירים להנחה כי הקמתה של טלוויזיה תהיה תמריץ להמשך פיתוחה של תעשייה אלק- טרונית.

מערכת הטלוויזיה יכולה להיות גם אפיק לגילויים ולביטויים של כשרונות צעירים, גשר בין בוחרים לב- חרים וקשר בין עיר וכפר.

חברי הכנסת, הזכרתי ראשי-פרקים על אפשרויות חיוביות הגלומות בטלוויזיה, אך כל המטפל בנושא חייב לתת אל לבו לסכנותיה, שאינן פחותות כל עיקר.

הנסיון מלמד כי אין הטלוויזיה אלא קנקן שיש להס- תכל במה שיש בו ולבחון אותו על פי מה שיש בו. זהו מעין כלי-נשק שיש להתייחס אליו לא על-פי עוצמתו, אלא על-פי שירותו למטרתו. יש לדאוג בהקפדה שלא להחטיא את המטרה. ידועות ההשפעות השליליות של שידורי טלוויזיה המוקשים בסממנים של גידוי, בידור זל, שידורים שאין להם זיקה לערכים חינוכיים ואינם נר- תעים משיטוח התכנים התרבותיים, שידורים המסיחים את דעתו של הנוער מקריאה ובילוי תרבותי אל בידור קלוקל.

שימושיה הנלווים של הטלוויזיה הרתיעו הורים ומו- רים. ואמנם רעה חולה זו בטלוויזיה אפשרית גם אפשר- רית, אך אינה הכרחית כלל וכלל. אין זו גזירה הטבו- עה בעצם טבעו של המדיום הזה, אלא תוצאה התלויה גם בבעליה של מערכת הטלוויזיה ובמטרות שהם מצי- גים לעצמם. אין לך שגיאה מסוכנת יותר מאשר לשוות לטלוויזיה תכונות שטניות שאין שליטה עליהן, בעוד אשר לאמיתו של דבר אין סיבה אשר תמנע מאת החברה הדמוקרטית לעצב טלוויזיה ששידוריה יהיו נאצלם מתכ-

החירום ייערכו תוך הקפדה שלא להפריע לעבודתה ולתכניתיה של נאמנות הטלוויזיה הלימודית.

התכנית המוצעת לעריכת שידורי חירום תשתלב כולה במסגרת התכנית להפעלת הטלוויזיה הכללית ולא תהיה כרוכה בהוצאות מיוחדות; היינו — כל הציוד המשלים, הכשרת כוח האדם, ציוד שידור וציוד אולפנים, מבנים שישדרתו את צורכי הטלוויזיה לשידורי חירום — כל אלה ישרתו את צורכי הטלוויזיה הכללית לכשתקום.

חברי הכנסת, אולי תסכימו אתי כי עת החירום לא חלפה עם תום הקרבות. יתר על כן, אפשר לומר כי בעוד שהתותחים נדמו, נמשכת ההפגזה מכל כלי התקשורת של מדינות ערב, מבחינה זו ניתן לומר כי על גל האתר יהיה מצב חירום לפני מלחמת ששת הימים, תוך כדי המלחמה, מצב זה עודנו בעיצומו בעת הזאת, ולמרבה הצער עתיד מצב החירום להימשך זמן רב, כל עוד לא נכרתה תקוותם של אויבינו להכחיד את ישראל ולא נכרתו חווי שלום בינינו לבין שכנותינו.

איני סבור כי מצוי בדינו אמצעי בדוק אחד המוליך לשלום; איני סבור כי אי-יש חבוי אמצעי סמוי שאין אנו יודעים אותו. אל השלום יש לחתור באמצעים שונים ומגוונים, ויש לחתור בסבלנות ובעקשנות, אפילו השלום יתמהמה. בנוסף על זה, ההעצמות כוללת ומדיניות נכונה, אחת הדרכים העשויות לקרב את השלום היא המאמץ המתמיד לשכנע את בני-ערב שבשכנותנו, לעשות להתקדמות של הבנה הדדית, להזים הסתה ושמעות שוא, להציג נכונה את ישראל.

דבר זה אין להשיג על-ידי הדיבור התעמולתי, גם לא בלבד על-ידי הגבלת עצמנו לדיבור בתחום המדיני הבלתי אמצעי, אלא על-ידי מאמץ ליצור מבנה תרבותי משותף, להיענות לצרכים חברתיים ותרבותיים של האוכלוסיה הערבית שיש בידנו להגיע עדיה, במטרה להיחלץ מיחסי המתיחות ועת החירום ולהגיע אל גור-מליציה, על יסוד יחסי הבנה וכבוד לתרבות ולמורשת, בלא שתלטנות מזה ונרצעות מזה.

הסגולות המיוחדות של המדיום הטלוויזיוני עשויות לסייע במאמץ זה. אל אפליג כאן בפרטי תכניות ומגמות. הפרופסור אליהוא כץ קיים זה עתה עבודת צוותא של קבוצת אנשים, מהם בעלי נסיון ברדיו, מומחי טלוויזיה ואנשים הבקיאים בהוויית האוכלוסיה הערבית בישראל ובשכנותיה. "קבוצת עבודה" זו עובדת הצעת תכניות לשידורי טלוויזיה לשעת חירום, שישמשו מצע לאישור מוסמך על-ידי מוסדות רשות השידור. הועלו הצעות מעניינות, אשר הסיכוי שלהן רב לרכוש התעניינות מצד האוכלוסיה הערבית בתחום של חדשות, תכניות מכוונות לגילויים שונים, ענייני הווי, דת, משפחה ומקצוע, מדורי השכלה, אמנות וספורט וכו' באלה. ייערכו סקר רים כדי לעמוד על הרגלי האזנה, מוקדי התעניינות והבעיות הדידקטיות.

השידורים אל האוכלוסיה הערבית באזורים המוחזקים על-ידי צה"ל מהווים אתגר רב עניין וערך מבחינת התכנים והמיתודות וכל הנוגע להתקדמות היחסים ההדדיים בין ישראל לבין אוכלוסיה ערבית גדולה, שאנו שואפים לעצב עמה יחסי ומולין של שלום ושיתוף פעולה. נוכל להסתייע בנסיון של בית השידור הישראלי

פרטיים. אך יהיה זה מעניין לציין, כי בסקר שנעשה לאחרונה בקרב תושבי הגדה שעברו לממלכת ירדן, נמצא אחוז גבוה מאד של אנשים אשר צפו בטלוויזיה, ובכללם כאלה שאין להם מקלטים משלהם, היינו — אחוז גבוה ביותר של אנשים הסתכלו אל מקלטים בבתי השכנים או בבתי-קפה. תופעה זו צריכה להיות לגמד עניינו שעה שנערוך את תכניתנו בעתיד.

לא ארחיב את הדיבור על הנוק הנובע מן ההשפעות המרעילות של הטלוויזיה המצרית או הסורית על האוכלוסיה הערבית, ועל הצורך להתאיב כנגד השפעות אלה. משימה זו אינה קלה כל עיקר, אך אין הדבר חסר סיכוי. מדיניותנו תהיה לא נלקוט שיטות חסימה והפרעה לזר, לא לא דרך החיוב; לכבוש את ההקשבה והציפייה של האדם, ואם גם לא נצליח לגמול את הצופה הערבי מלהיוק לשידורים של הטלוויזיה הערבית, אין סיבה שלא נצליח להזיק אותו לשידורי הטלוויזיה שלנו.

מן המפורסמות הוא, כי בית השידור הישראלי מ"אורשלים-אלקודס" זכה לאמון רב בארצות השכנות בזכות הדייקנות, הרמה והביצוע הנאות, לעומת הכובים שמפריחות תחנות הודיו של קהיר, ואין סיבה שלא נגיע לכך גם בשידורי הטלוויזיה.

הרעיון שיש להתחיל בשידורי טלוויזיה לאוכלוסיה הערבית בישראל נולד בימי המתיחות שקדמו למלחמת ששת הימים. באין לנו מיתקנים ואולפנים, היתה התכנית להפעיל את מכונתה של הממשלה ולהסתייע לשם כך במיתקנים של נאמנות הטלוויזיה הלימודית. אולם כאשר תמו הקרבות נתברר כי נשתנה הנושא; בעוד שקודם לכן היה עלינו להתכוון אל אזרחי ישראל הערביים, נתבלט הצורך להתכוון בנוסף על כך, ובעיקר, אל האוכלוסיה הגדולה השוכנת בשטחים שמעבר לקווי שביתת הנשק, היינו השטחים שבגדר קווי הפסקת האש.

ועדת השרים לטלוויזיה החליטה שיש לעשות למען שידורי חירום, ובשליחות זו קראנו את הפרופסור אליהוא כץ לעמוד בראש הצוות להקמת הטלוויזיה, לאחר שאלוף פלד נשאר בשירותו בצבא.

ב-19 ביולי מיניתי ועדת מומחים, שהיתה מורכבת מהמהנדסים ד"ר י. פלס, מנהל טכני של נאמנות הטלוויזיה הלימודית — יושב-ראש; אינג'נר א. בוקסנבוים, מהנדס ראשי ל"קול ישראל", ואנג'נר ג. לב, מהנדס מחלקת המיבצעים של משרד הדואר. על הוועדה הוטל לבדוק את האפשרויות ולהציע תכנית להפעלת שידורי טלוויזיה בשטח מדינת ישראל ובשטחים המוחזקים על-ידי צה"ל, על בסיס המערכת של הטלוויזיה הלימודית.

עוד קודם לכן הסתייענו בעצתם של מר ג'ו שטרן מן ה"סי.בי.אס. והאלוף פלד. כן הופעלה ועדה בראשותו של השר ששון, אשר טיפלה בנושאי תכניות השידורים ומגמותיהם.

לפי הממצאים של ועדת פלס ניתן להפעיל שידורי טלוויזיה במתכונת של כארבע שעות ערב תוך שישה חודשים מיום קבלת האישורים והתקציבים, וזאת בלא לפגוע בעבודה התקינה של הטלוויזיה הלימודית ותכניתיה. הדברים אמורים בשידורים בשפה הערבית בעיקר ובתנאי שיימצא כוח-האדם הדובר שפה זו. המישרים יופקו בעיקרם באולפנים נאמנות הטלוויזיה הלימודית. הממשלה החליטה מפורשות, כי שידורי

עתה מצויים בישראל כ-30-40 אלף מקלטנים. סקר בנק ישראל מאוגוסט 1965 קובע על-פי מחקר את אחוזי הרוויה דלקמן לבעלות על מוצרי צריכה בני-קיימא: הוא קובע, למשל, כי מקלטי רדיו הגיעו ל-90% מכלל משקי בית; כיריים, תנור — ל-98% מכלל משקי בית; מקרר חשמלי — ל-97%; מכונות-כביסה ל-40%. הדין-וחשבון של ועדה בין-משרדית בראשותו של מר בן-דור, שנתמנתה על-ידי הממשלה ב-1965, הניח כי נקודת הרוויה במקלטי טלוויזיה תגיע ל-40%, גישה כמו מכונות-כביסה. לפי הנחה זו, הצפי של רכישת מקלטי טלוויזיה יגיע ל-300 אלף מקלטים בחמש-שש שנים. אני רוצה להדגיש כי בארצות מפותחות כאנגליה וארצות-הברית השיעור הוא גבוה ביותר, עד כדי 80% מכלל משקי הבית.

נתונים אלה דואי נחמו את האוצר שעה ששר האוצר הצטרף להחלטה על דבר הקמת טלוויזיה כללית, שכן חלק מן ההוצאות ומן ההשקעות להקמתה ולהפעלתה של הטלוויזיה יופק מן הנתונים הללו.

אשר לשעות השידור — הרני מדגיש כי עד להחלטה אחרת, שותקבל רק לאחר אישורה העקרוני של הכנסת, אנחנו נערכים לארבע שעות שידור בטלוויזיה של חירום, מהן שלוש בערבית ואחת בעברית, ואילו בטלוויזיה הכללית הננו נערכים לשתיים-וחצי שעות בעברית.

עם התחלת השידורים של הטלוויזיה הכללית יהיה צורך בהחלטות חדשות בכל הנוגע לחלוקת השעות והמשדרים, לרבות הפעלת הטלוויזיה הכללית גם לשידורים בערבית. הממשלה טרם סיכמה דעתה בדון. הטלוויזיה שאנו מציעים להקים תשדר שידוריה בשחור-לבן ולא בצבעים, שכן רק מדינות מעטות, שלוש או אולי ארבע, ועשירות ביותר, משדרות כבר בצבעים. טלוויזיה בצבעים יקרה פי שלושה מהשידורים בשחור-לבן, גם המקלטים לקליטת שידורים בצבעים עולים יותר ביוקר. המומחים השונים שנועצנו בהם, מאיגוד השידור האירופי, מרשות השידור הקנדית וה-סי.בי.אס. ממליצים לישראל שלא להיחפז בהפעלת שידורים בצבעים.

אין בתכניתנו לערוך שידורי טלוויזיה מסחריים, מטעמים שלא אמנה אותם, בראותי אותם מובנים מעצמם. באשר ללוח הזמנים — אם לא יחולו עיכובים אפשר יהיה להתחיל בשידורים של חירום שישה חודשים למן קבלת ההחלטה והאישור התקציבי, לרבות שידורי רים במגנל סגור, שיתחילו קצת לפני כן, ואשר לשידורי הטלוויזיה הכללית — אפשר יהיה להתחיל בהם במחצית השניה של שנת 1969.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
לבחירות.

השר י. גלילי:

אשר להערה של חבר-הכנסת אבנרי, בדבר הבחירות — אני רוצה לומר: יהא היחס של חבר הכנסת להחלטה שאספר עליה אשר יהא, אין הדבר משנה את העובדה, שממשלת ישראל החליטה כי שידורי הטלוויזיה לא ישמשו לצורכי מערכת הבחירות של שנת 1969.

בערבית ובנסיון שיצטבר נוכל להזין את הטלוויזיה הכללית לכשיגיע זמנה לשדר אל האוכלוסיה הערבית.

התכנית היא להגיע לקליטה נאותה בכל הארץ עד לקווי הפסקת האש. לתכלית זו יהיה צורך להקים — על-פי תכניתו של הדואר — שלושה משדרים גדולים שיהיו מוצבים באיתנים, בבאר-שבע ובחיפה. נוסף על אלה יוצבו משדרים בינוניים וקטנים במקומות שונים בהתאם לנתונים טופוגרפיים. בדרך זו תתאפשר קליטת שידורי הטלוויזיה במרבית חלקי הארץ ובשטחים גרובים נוספים, אף בלא להזדקק לאנטנות חיציניות, שהן יקרות למדי ומתבלות עד מהרה.

אל התכנית המלאה נגיע לכשיושלמו ההכנות להפעלת הטלוויזיה הכללית, ואילו שידורי הטלוויזיה לשעת חירום יהיו שלב בדרך. הטווח שלהם יהיה מוגבל ביותר. בשלב זה קיים רק המשדר של נאמנות הטלוויזיה הלימודית, המוצב באיתנים. על משדר זה, שהטווח שלו מוגבל, יהיה צורך להוסיף משדרים בינוניים וגדולים על מנת להרחיב את אזורי הקליטה. ועדת המומחים, בראשותו של איגניר פלס, מציינת כי במחשני הדואר נמצאים ארבעה משדרי טלוויזיה מוכנים להפעלה, שניים קטנים ושניים קטנים יותר. משדרים אלה ניתן להתקין ולהפעיל מיד במספר מקומות מתוך שיקול של כיסוי האוכלוסיה הישראלית או הערבית, לפי הצורך.

הוועדה, בראשותו של פלס, ממליצה להפעיל ציוד זה לכיסוי מיידי של אוכלוסיה ערבית כדלקמן: משדר שיהיה מכוון לכיסוי רצועת עזה ובה אוכלוסיה של 300 אלף נפש; משדר בחיפה לכיסוי חיפה העיר, לאוכלוסיה של 250 אלף נפש; משדר שיהיה מכוון לכיסוי אזור חברון, לאוכלוסיה של 50 אלף נפש, וכיוצא בזה. כן מוצע להתקין משדרים קטנים בבית לחם, טול-כרם, ג'נין, נצרת, באר-שבע, ערד, יריחו. משדרים אלה אינם עולים ביוקר רב, ובאמצעותם אפשר יהיה להגיע לידי טווח מיידי.

חברי הכנסת, אני רואה לנכון להקנות מושג כללי על סדרי גודל של השקעות והוצאות הכרוכות בהקמת הטלוויזיה הכללית וכן בשידורי הטלוויזיה לשעת חירום. דיון מפורט ייערך כמובן בוועדת הכספים.

סכום ההשקעות הכולל בטלוויזיה הכללית יגיע בשלב ראשון ל-25 מיליון לירות. סכום זה יאפשר שתיים-וחצי שעות שידור, ואף הרחבה. התכנית המלאה מביאה במנין בנין של אגף הטלוויזיה בבית השידור העומד להיבנות וכן רכישת ציוד נוסף. לכך תידרשנה הוצאות נוספות.

עם השלמת התכנית והתקנת הציוד תהיה אפשרות לערוך שידורים למעלה מארבע שעות, וציוד השידור שוב לא יהיה גורם המביל את מספר השעות. לפי האומדנים של מומחי סי.בי.אס., שעברו גם את ביקורת אנשי האוצר, העלה הפעלה של שעת שידור אחת בשנה סך 4 מיליון לירות. הוצאות ההפעלה תהיינה תלויות במידה רבה ביחס שבין הפקה עצמית לתכניות קניות ובהתחשב עם הרמה של התכניות.

סכום ההשקעות בטלוויזיה של חירום יגיע ל-3 מיליון לירות, ויש להניח כי ההוצאות לשעת שידור תהיינה פחותות מאלה שבטלוויזיה הכללית.

שלמה כהן-צידון (גח"ל):
זה מראה על חסכון.

השר י. גלילי:

לא מטעמים של חסכון.

אני מבאי זאת לידיעת חברי הכנסת, והדבר פתוח לבידור ולוויכוח. עוד תהא שהות לדון בזה. מכל מקום, עת שהחליטה הממשלה על הקמת טלוויזיה כללית ועל שידורים של חידום, נתקבלה גם החלטה שלא להפעיל את הטלוויזיה למערכת הבחירות של שנת 1969.

שלמה כהן-צידון (גח"ל):

אבל מה בענין הבוזבז בזמן הבחירות?

השר י. גלילי:

אני בטוח שיושב-ראש הכנסת לא יקפח את זכות הדיבור שלך, ותוכל להסביר דעתך לאו דווקא בקריאת-ביניים, ותהיה לי אפשרות להשיב.

חברי הכנסת, הכל יודעים כי מחירים של מקלטי טלוויזיה בישראל עודנו גבוה ביותר, מחמת המיסוי הגבוה. אני מקווה כי לא תהיה הגזמה בביקורת על הממשלה בשל דבר זה. כל עוד אין לנו טלוויזיה משלנו, הרי מובן הדבר שממשלת ישראל אינה צריכה להיות מעוניינת בתפוצת מקלטים יהיו חשופים לשידורים עוינים בלבד. מדיניות הממשלה חייבת להשתנות ככל שאנו מתקרבים לטלוויזיה ישראלית, ככל שאנו מעוניינים לאפשר לשכבות רחבות של הציבור לרכוש מקלטים במחירים נאותים. שיקולי המדיניות של הממשלה בנושא זה חייבים להיות עידוד התפוצה של המקלטים ועידוד הייצור המקומי. לא נעלים גם כי מאחר שהגנו חותרים לטלוויזיה ברמה גבוהה על-ידי שידורים מגוונים, על-ידי אחוז עולה של הפקה עצמית, אנו רואים לנכון להבטיח שותפות של בעלי המקלטים בהוצאות התפעול השוטפות וכן בכיסוי מורדג של ההשקעות. בהתאם לכך תתקבלנה גם ההחלטות בבעיות האגרה והמיסוי.

לשירות מערכת הטלוויזיה דרוש כוח-אדם מעולה, ויש אתנו תקווה כי אכן מצוא נמצא את חבר האנשים הראוי, אשר ימצא בעבודת הטלוויזיה אפיק וביטוי לכשרונו, ואנחנו ניהנה מברכת יכולתו.

המקור לכוח-אדם הוא כמובן קודם כל בקרב חבר העובדים שצמח בשירות "קול ישראל". מומחי סי.בי.אס, שאנו עומדים אתם בקשרי יעוץ מקצועי, גילו את דעתם כי שירות השידור שלנו הוא מקור טוב של כוח-אדם לפיתוחה של הטלוויזיה. נוסף על גרעין זה מצויים ביש-ראל כוחות אומנותיים שראוי להסתייע בכשרונם, בכלל זה אנשים מעולם הסרטים והתיאטרון. כמו-כן נעשה למשיכתם של ישראלים השוהים בחוץ-לארץ, ולא כל שכן לעלייתם של כוחות וכשרונות יהודיים מן הגלויות. מסתבר שיש רבים שקיבלו הכשרה מקצועית סגולה, ואנו מקווים כי אף שהדבר כרוך בחבלי הסתגלות שבמעבר מן הגולה למולדת, יתלקט חבר אנשים מישראל ומחוץ-לארץ שיהא ראוי ומוכשר לשרת את רשות השידור בענף הטלוויזיה.

בתכניתם של ראש צוות ההקמה והוועד המנהל של רשות השידור לאפשר הכשרה מקצועית לעובדי הטלוויזיה אשר יתווספו אל שש-מאות עובדי הרדיו, כדי לש-

רת יחד, במסגרת רשות השידור, את הרדיו והטלוויזיה כאחד.

חברי הכנסת, שירות השידור שלנו הוא בלי ספק מקור טבעי למחשבה וליוזמה להקמת מערכת טלוויזיה בישראל. הסגל אשר צמח ב"קול ישראל" נשא כל השנים את נפשו להתפתחות המקווה, וזכורה הדאגה של אנשי "קול ישראל", על סף הקמת הטלוויזיה הלימודית, שמא ישנה כוונה להפריד בין הרדיו והטלוויזיה ולבנות אותן כרשויות נפרדות. עלי לקבוע באורח שלא משתמע לש-ני פנים, ועל דעת הממשלה, כי לחשש זה אין מקום ואין שחר.

המגמה היא לבנות את הרדיו והטלוויזיה במסגרת של רשות אחת, על יסוד של הפריה הדדית בין הורעות השונות וחלוקה פונקציונאלית סבירה; הכוונה היא לבנות את הטלוויזיה כצומחת משירות השידור, אך מבלי לדחות כוחות ומבלי להסתגר בפני כוחות חדשים הרי-אויים להימנות עם עובדיה של הטלוויזיה.

קיימות אסכולות שונות בדבר דרכי שילוב של הורעות השונות. טרם התקבלו החלטות חותכות בדבר המבנה המדויק. המבנה טעון עיבוד מתוך עיון ובמחשבה תחילה, והדבר ייעשה בדרך הלימוד מהנסיון בארצות שונות ועל פי החלטות מוסמכות של מוסדות רשות השידור, כפי שייקבע בחוק.

בינתיים, עד לקבלת החוק, לא יתקבלו עובדים לתחום הטלוויזיה אלא על יסוד חוזה מיוחד. עובדים קבועים יתקבלו רק על-ידי רשות השידור ובגדר החוק והתקנות שייקבעו.

חברי הכנסת, דומני שהכל מסכימים שיש צורך בתיקונים בחוק רשות השידור. צורך זה נולד לא רק כדי להחיל את חוק רשות השידור ואת מוסדותיה של הרשות על הטלוויזיה, אלא גם כדי להביא תיקונים המתחייבים מן הנסיון של רשות השידור. החוק הקיים מהווה נושא לביקורת מצד חוגים רחבים ומגוונים, לדבות חברים במליאת רשות השידור, בוועד המנהל ובממשלה, לאו דווקא על פי קווי ההתחלקות המפלגתית.

בעוד שהכל מסכימים בדבר הצורך בתיקונים, עדיין איני יכול להבטיחכם כי מובטחת מראש הסכמה בדבר תוכנם ודיוקם.

דרוש מאמץ של שכנוע הדדי על מנת להגיע למכנה משותף, במטרה לבצר את האופי הממלכתי של רשות השידור ושירותיה, להבטיח מרחב של עצמאות המאפשר עבודת יצירה ללא ניצול המכשיר היקר הזה למטרות שאינן מתחייבות עם צורכי הכלל; להבטיח סמכות המאפשרת עבודה יעילה הנתונה לפיקוח מתמיד של הציבור. החוק הקודם, שנכנס לתוקפו עם הקמת הרשות, בטרם היה נסיון כלשהו, הניח פריצות וחללים ריקים, והנסיון מלמד שיש צורך להשלים ולתקן. הממשלה התחייבה להגיש הצעת חוק בדבר תיקונים; היא תסתייע בעצת הוועד המנהל של רשות השידור ובחוות דעתם של חברים ממליאת שירות השידור. החוק יוגש לכנסת וייכנס לתוקף מן הפני התחלת השידורים.

חברי הכנסת, בזה תמו דברי הפתיחה שלי, בהם מסרתי לכם את הודעת הממשלה ואת בקשתה. הממשלה החליטה לפנות אל הכנסת לפני הגשת הצעת התיקונים

לאוכלוסיה הערבית. היא תגיש לכנסת בהקדם האפשרי הצעת חוק לתיקון חוק רשות השידור, שיחול על שידורי טלוויזיה.

הטלוויזיה הכללית תופעל לאחר שהחוק המתקן י"כ" נס לחוקם, בהתאם להחלטת הממשלה.

דיון

היו"ר ק. לזו:

אנו ניגשים לדיון. רשות הדיבור לחבר הכנסת גרוס; ואחריו חבר הכנסת ידלין.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה. שמענו מפי השר גלילי הרצאה מפורטת על כל הטוב והמועיל הטמונים בטלוויזיה. הוא הזכיר גם מאמר חז"ל: „אל תסתכל בקנ" קן אלא במה שיש בו", והבטיח שהשידורים יהיו על רמה תרבותית נאותה, ועוד הבטחות יפות אחרות.

אינני יודע אם נוכל עכשיו להשפיע בענין זה, כי הדברים שהודיע לנו כאן השר גלילי מוכיחים שהמדובר הוא בדבר „מבושל" ומוכן על-ידי הממשלה. עכשיו קיימת קואליציה רחבה, ואינני יודע אם נוכל להשפיע לה- סיר נושא זה מסדר-היום.

אני חושב שצריך היה לקיים דיון מוקדם, עוד לפני שהממשלה החליטה שיש מקום להקים את הטלוויזיה. בקשר לכך אני רוצה לרענן קצת את זכרונם של חברי הכנסת ולהזכיר את הדברים שנאמרו בנושא זה בכנסת שעה שדובר על טלוויזיה חינוכית.

בעיית התקנת הטלוויזיה בישראל הועלתה בפעם הראשונה בכנסת ביום כ"ד חשוון תשכ"ג — 21 בנובמבר 1962. אז היה מדובר בטלוויזיה חינוכית-לימודית גרי-דא; כאשר הממשלה החליטה להתקין טלוויזיה חינוכית בעזרת משפחת רוטשילד, הועלו הצעות לסדר-היום בכ" נסת. ראשון המציעים היה חבר סיעתנו, חבר הכנסת פרוש. כן הציעו הצעות לסדר-היום בנושא זה מספר חברי כנסת מסייעות אחרות. אז לא עמדה סיעתנו בודדת במערכה נגד התקנת טלוויזיה. למרות שהיה מדובר בטלוויזיה לימודית, התנגדו לטלוויזיה לימודית חברי הכנסת קול — כיום שר הפיתוח והתיירות — אשר דיבר בשם המפלגה הליברלית השלמה דאז; התנגדה חברת הכנסת רויאל-נאור בשם תנועת החירות; התנגדה חברת הכנסת תלמי בשם מפ"ם. לא אצטט דבריו של חבר הכנסת מסייעתנו, חבר הכנסת פרוש. אביא כמה ציטטות מפי דוברי סיעות אחרות.

מה אמר חבר הכנסת קול? הוא אמר — אני מביא משפט קצר מדבריו — שיש לו פקפוקים בתועלת של הטלוויזיה כמכשיר חינוכי. חברת הכנסת אמה תלמי אמרה: מניין יקחו את הכסף? האם כדאי לבזבז חסכוניות של מאות אלפי אנשים? האם זה חינוך ליומה, לחיי חברה או חינוך לשממה חברתית? — שאלה חברת הכנסת תלמי. בהמשך דבריה אמרה חברת הכנסת תלמי: אומרים שהטלוויזיה פותחת אופקים; לעומת זה — היא סוגרת דלתות, ואולי גם לבבות. וחברת הכנסת רויאל-נאור אמרה: אולי אין בו — במכשיר זה — צורך. אולי אין בו צורך כלל. אם עדיין אין לנו, שמא טוב לנו יותר מאשר אלה שיש להם. האם אין דברים קודמים להתקנת טלוויזיה?

בהצבעה שנערכה אז נחלה האופוזיציה נצחון; תוצאות ההצבעה היו: 35 קולות בעד דיון ו-29 קולות בעד העברה לוועדה, כפי שהציע סגן שר החינוך והתרבות דאז, המנוח עמי אסף.

הדיון נתקיים ביום ה' בטבת תשכ"ג — 1 בינואר 1963. פתח את הדיון שר החינוך והתרבות דאז מר אבן. אין צורך לומר שהיה זה גאון יפה, מנומק היטב, שדובר בזכותה של הטלוויזיה הלאומית. ואז שוב התנגדו כל סיעות האופוזיציה, כל סיעה ונימוקה. ברצוני לציין דבריו של נציג המפלגה הדתית-לאומית, סגן יושב-ראש הכנסת דאז, המנוח גרינברג. הוא אמר: כולנו יודעים שאין זה שלב ראשון. ההמשך ממילא יבוא. לא נישאר באמצע הדרך. הוא הביע חששות כבדים נגד הקמת הטלוויזיה. הוא הוסיף ואמר: הטלוויזיה מקלקלת את הנוער ומחריבה את התרבות, תופסת את כל החושים ומרכזת את כל המחשבה.

חברת הכנסת צברי גם היא שללה את הטלוויזיה כמכשיר חינוכי.

חבר הכנסת שחור, סגן שר הדתות...

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):
אז לא היה סגן שר הדתות.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
נכון.

הוא אמר: שר החינוך והתרבות התעלם לגמרי מכך שהטלוויזיה החינוכית עשויה בסופו של דבר לקרב אותנו לטלוויזיה כללית. וזו הבעיה העיקרית המדאגה את הציבור. ואין לומר שהטלוויזיה היא לטובה ולברכה. בתום הדיון נערכה הצבעה, ובעד ההצעה הצביעו 53 ונגדה 44. אילו היתה סיעת מפד"ל מצביעה נגד התקנת הטלוויזיה החינוכית, אולי לא היינו מגיעים היום להתקנת טלוויזיה כללית. לצערנו, אחרי דברי התנגדות שהיו מנומקים היטב, הצביעה סיעת מפד"ל בעד הקמת הטלוויזיה.

עמוס דגני (רפ"י):

אתה מתנגד לטלוויזיה?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

כן, ודאי שאני מתנגד. אין כל ספק בכך. נדמה לי שעכשיו, בדיון זה, אנו עומדים כמעט בודדים במערכה נגד התקנת טלוויזיה כללית.

הפעם הוסיפו מלה חדשה, מרתיעה ומפחידה — טלוויזיה לשעת חירום. מפני „שעת חירום" האנשים מפחדים. אני מרשה לעצמי לשאול את חברי הכנסת שהתנגדו בזמנו להקמת הטלוויזיה החינוכית, מה נשתנה כיום? מדוע היו נגד טלוויזיה חינוכית, והם בעד טלוויזיה כללית. רק משום שאומרים שזוהי טלוויזיה לשעת חירום? חברי הכנסת, אין אנו תלשים מן המציאות, אין אנו

— הודעת הממשלה בדבר הקמת טלוויזיה כללית (דיון) (גרס, גולן, זה, חסין, נצר, לוז) —

מהשפעת הטלוויזיה. יום-יום אנו קוראים על גניבות, פריצות, רציחות ומעשי תועבה אחרים. חלק גדול בזה לטלוויזיה. מכשיר זה מדריך ומדבר את הנוער לכל מיני מעשי „גבורה“ ולפעולות המדאיות את החברה. אינני חושב שנומדם בפני הפיתוי ונהפוך את הטלוויזיה למכשיר שיהיה על טהרת הקודש, על רמה נאותה. אינני מאמין בכך.

(קריאות)

היו"ר ק. לוז:

חברי הכנסת, לכל אחד יש אפשרות לקבל רשות דיבור ולהביע את דעתו. למה ההתערבות הרבה?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

כאשר היה מדובר בטלוויזיה חינוכית, הביעו חברי כנסת מסיעות האופוזיציה חששותיהם, שאצלנו במדינת ישראל התקנת טלוויזיה מסוכנת וחמורה פי כמה מאשר בכל ארץ אחרת בעולם, כי אנחנו חיים פה בתקופה של קיבוץ גלויות, מיוג גלויות, אנו חיים עדיין בדור ראשון של העלאת יהודים מגלויות שונות —

(קריאה: והם מביאים אתם טלוויזיה.)

— ועלינו לנהוג בזהירות רבה פי כמה מאשר בארצות אחרות.

אומרים לנו שזו טלוויזיה של חידום, כלומר, אנחנו מוכרחים להתקין טלוויזיה כדי להשתמש בשידוריה למיניע הסתכלות בשידורים מהארצות השכנות, המשרדות בטלוויזיה שלהן תעמולה עוינת למדינת ישראל. זה התי-רוץ הפורמאלי.

ברצוני לשאול, אדוני השר: האם אנו מוכנים להתחרות בשידורי הטלוויזיה של הארצות השכנות? האם אנו מוכנים לשדר בטלוויזיה שלנו תכניות, תוכניות ומחזות כאלה שנוכל להתחרות בשכנינו ולמשוך את לב הצופה, למשוך את לב האזרח הישראלי לטלוויזיה שלנו ברור שרק כך נוכל להיות מתחרים רציניים לטלוויזיה של ארצות ערב. האם בדעתנו לשדר בידורים, שעשועים, תכניות כאלה שבאמצעותן נוכל להתחרות עם אלה שמ-שדרים עכשיו בארצות ערב?

אינני חושב שנוכל להתחרות בתחום זה עם ארצות ערב. ואם כך, מה התועלת בהקמת טלוויזיה כללית מתחרה?

יש לטלוויזיה גם אספקט סוציאלי-חברתי. דיברה על כך, בשנת 1962, חברת-הכנסת תלמי. יש חשש רציני שתתחיל בהלה של רכישת מכשירי טלוויזיה. כל חלקי הציבור ושכבות העם, גם הדלות, שאין להן יכולת מיני-מלית לכך, יבזבו את מעט החסכוניות שלהם, יחסכו לחם וחלב מפי הטף כדי לרכוש מכשיר טלוויזיה. אני מיינן לשר הסעד לדאוג כבר מעכשיו לכך שבתקציב הממשלה לשנה הבאה יקציבו סכום מסוים כדי לחלק באמצעותו מכשירי טלוויזיה, בלשכות הסעד, וזאת אם רוצים למנוע מהורים לחסוך לחם וחלב מפי ילדיהם.

(חברת הכנסת י. גולן קורא קריאת ביניים)

מכל הטעמים הללו אני פונה לשר ההסברה, לממשלה, לשקול היטב פעם נוספת, האם יש מקום להתקנת טלוויזיה, הן מבחינה חינוכית וחברתית והן מבחינה משקית-כלכלית. לא נוכל לעמוד בפני הפיתוי, ולא נוכל לעמוד בפני הפיכת הטלוויזיה למכשיר בלתי-מועיל ולא-

מתעלמים מן המצב שנוצר אחרי מלחמת ששת הימים. השאלה העומדת עדיין לפנינו היא: האם אין שכרה של הטלוויזיה יוצא בהפסדה הגדול; האם אין שכרה של עבירה יוצא בהפסדה?

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):
איזו עבירה?

מרדכי זר (המערך):
למה זו עבירה?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
אתה חושב שיעסקו במצוות בטלוויזיה?

כאשר היה מדובר בטלוויזיה לימודית בלבד, הביעו רוב דוברי הסיעות, בכללם חברת-הכנסת קול, חששות כבדים לגביה ושללו את הטלוויזיה כמכשיר חינוכי, וזאת בהסתמך על עובדות וציטטים מעתונות העולם ומפי מומחים שהביעו דעה שלילית על הטלוויזיה בכללה, ועל אחת כמה וכמה כמכשיר חינוכי. עכשיו מציעה לנו הממשלה להתקין טלוויזיה כללית באמתלה שהיא חינוכית לשעת חירום.

אני מרשה לעצמי להציע לחברי הכנסת, לסיעות האופוזיציה בכנסת החמישית, לסיעות גח"ל, מפ"ם, מפד"ל ול"ע, שיענינו ב„דברי הכנסת“ ויראו מה שאמרו בשנת 1962, 1963 על הטלוויזיה הלימודית.

מרדכי זר (המערך):
חברת-הכנסת גרוס, אסור לשנות דעה?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אנחנו מוסיפים לראות בטלוויזיה מכשיר שלילי, גם אם יש בו צדדים חיוביים. הסיכון גדול מדי. המכשיר מכשיר טלוויזיה לתוך ביתו, מכשיר ליסטים מזויין.

אשר חסין (המערך):
איפה זה כתוב?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
בגמרא.

אשר חסין (המערך):
באיזו גמרא?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

היא גזולת זמנו של הילד, גזולת את חושיו ואת מחשבותיו, תופסת את כל ישותו. זה מבחינה כללית, מבחינת הזמן. הטלוויזיה גורמת לקונפליקטים מתמידים בין ההורים והילדים. הילד כבול למכשיר, ההורים עומים איתו-איתם ומתחננים בפני הילד להכין את שיעוריו, ללכת לאכול, ללכת לישון וכדומה. היו מקרים, חברת הכנסת חסין, שבנים שלפו סכין נגד הוריהם כאשר הללו רצו להפריע להם להסתכל בשידורי הטלוויזיה. קראת זאת?

דבורה נצר (המערך):
זה קורה גם בלי טלוויזיה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

כל המחנכים סבורים שהטלוויזיה היא מכשיר מסוכן לעיצוב דמותם של הילד והמשפחה. ריבוי הפשעים והע-בירות בין בני הנוער בעולם כולו הוא תוצאה ישירה

— הודעת הממשלה בדבר הקמת טלוויזיה כללית (דיון) (גרס, לוז, ידלין) —

מוזיקה ביותר, גם מבחינה חינוכית ותרבותית, וגם מבחינה מדינית ומוראלית.

אבל יש גם שורה של נימוקים חיוביים, המחייבים הקמתה של טלוויזיה. והמדיניות המתחייבת היא איפוא למצות מתוך תכנון מרחיק לכת — ואני מדגיש זאת: הכנות קפדניות — את הסגולות המבורכות של הטלוויזיה, ולבטל או לנטרל את הסגולות השליליות הקיימות בה.

הטלוויזיה היא מכשיר אופייני של הציוויליזציה המערבית. ובמידה שקיבלנו על עצמנו כמה וכמה גזירות של הציוויליזציה הזאת — הרי אני סבור שאין מפתל מהכנסת הטלוויזיה למסכת החיים החברתיים, הכלכליים והתרבותיים בישראל.

הטלוויזיה היא שלב הכרחי בהתפתחות התעשייה האלקטרונית, והיא גורם דוחף בשגשוגה ובקידומה, — ולא אעמוד על חשיבות הדבר הזה. אין זה גם האספקט המיוחד שאני מתעניין בו. הטלוויזיה היא גורם חיוני בתהליך הדמוקרטיזציה של החברה, באשר היא מקרבת אל כל אזרח את מיטב ההופעות בשדה האמנות, ואת מיטב ההישגים בתחום המדעי, וכן את עיקרי האירועים הפוליטיים והחברתיים שיש להם השפעה על חיינו, עבודתו ועתידו של כל בן-חברה. והטלוויזיה גם מהווה יסוד להפצת חינוכית ולימודית מרחיקת לכת במובן הרחב של המלה, מעבר לטלוויזיה לימודית במובן המצומצם.

אני סבור, חברי-הכנסת גרס, שלא הטלוויזיה הלימודית הביאה את מדינת ישראל אל סף העידן של הטלוויזיה הכללית. גם אלמלא החליט רוטשילד על סיוע למדינת ישראל בתחום הטלוויזיה הלימודית, היינו מגיעים לעידן הזה, והדחיפה המיוחדת לזירוז התהליכים נובעת ממלחמת ששת הימים ולא מהשידורים של מתי-מטיקה, בילוגיה ואנגלית המשודרים בטלוויזיה הלימודית. אבל אני סבור שיש חשיבות עצומה לכך שהתחלנו במדינת ישראל בניסוי של טלוויזיה לימודית בטרם קמה טלוויזיה כללית. דבר זה איפשר לנו בטלוויזיה הלימודית ניסוי נועז ומרחיק לכת בתחום האינטגרציה של שידורים במהלך הסדרי של הלימודים, לא רק שידורי העשרה ואינפורמציה שוטפת, כי אם לימוד שיטתי, סדיר ורצוף. ואם כי אנו נמצאים עדיין בתוך הניסוי — אני חווה לו גדולות ונצורות. זה איפשר לטלוויזיה הלימודית להיות גורם יוצר במערכת החינוך, לא מתוך היותה גורם חיצוני למערכת, אלא במשולב ובמתואם עם הגורמים הפדגוגיים השונים שבתוך מערכת החינוך.

לא אכנס היום לבעיית היחסים הארגוניים, הסטרוקטורליים, שצריכים לשרור בין טלוויזיה לימודית לבין טלוויזיה כללית. בדיון זה אני מדבר כחבר הכנסת ולא כסגן שר החינוך. יש לי השקפה בנדון, ואני חושב שזוהי שאלה נכבדה מאד: מהו התיאום הרצוי בין טלוויזיה לימודית ובין טלוויזיה כללית. מכל מקום, אין למהר למזג את שתיהן. לכן אני יכול רק לברך על החלטתה של הממשלה עד כה, שהטלוויזיה הכללית, ללא הבדל שידוריה, לא תפגע בעבודתה ובתכניתיה של הטלוויזיה הלימודית. הטלוויזיה הלימודית, כפי שאני מבין אותה, מצטיינת בכמה תכונות: התכנון של שידוריה נעשה בהתייעצות, על דעת ובאחריות רשויות החינוך; היא תורמת תרומה לגידול שיטתי של ידע; היא מעניקה סדרות רצופות של לימודים, תוך התקדמות שיטתית; היא

טוב. בסופו של דבר, גם אם בשנה הראשונה והשנייה נשדר רק תכניות שתעמדה על איזו-שהיא דמה, בסופו של דבר נידרדר ונשדר כל מיני תכניות וכל מיני דברים פורנוגרפיים. סופה של הטלוויזיה שלנו שתהיה כמו של כל הטלוויזיות בעולם, נשדר בה שידורים מסחריים, נשדר בה כל מיני תכניות האוכלות את נפש הילד והדור הצעיר. ייתכן שנצטער על כך, כפי שמצטערים על כך בארצות אחרות, אבל יהיה מאוחר.

לכן אנחנו מזהירים מפני התקנת טלוויזיה, וסיעתנו תילחם ותצביע נגד הקמתה בארץ-ישראל, בארץ הקודש, ארץ האבות.

ה"ר ק. לוז:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת ידלין, ואחריו לחברי-הכנסת שופמן.

אהרן ידלין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מבין את הממשלה על הכרעותיה להמשיך בהכנות להקמת הטלוויזיה הכללית ולהפעיל בהקדם האפשרי שידורי טלוויזיה לשעת חירום המכוונים בעיקר לאוכלוסיה הערבית. לפי דעתי אין זה צעד טרם זמנו. אם יש צידוק כלשהו לביקורת, הריהו כי צעד זה הוא מאוחר במקצת. טלוויזיה ראווה לשמה — וטלוויזיה בישראל מוכרחה להיות מראשיתיה ראווה לשמה — כרוכה בהכנות רציניות ביותר. והנה יש כבר איחוד בהקמת הטלוויזיה הכללית גם מבחינת כוונותיה של ממשלת ישראל עצמה.

החלטה עקרונית של הממשלה להקים טלוויזיה כללית נפלה כבר ב-18 ביולי 1965, כאשר המגמה היתה להפעילה בשנת 1967 כשירות ממלכתי במסגרת שירות השידור. ועדה מיוחדת נתמנתה בשעתו לבחון את ההצעה מבחינה כלכלית, תרבותית ומדינית, וזו הגישה מסקנותיה מכבר והמליצה ששידורי הטלוויזיה הכללית יתחילו ב-14 שעות בשבוע בעברית וב-3.5 שעות בשבוע בערבית. אני יודע יפה שיש נימוקים, אכנה אותם "שלי-ליים", להקמת הטלוויזיה, ואכן, כל מי שעניינם מציאותיות ותבונה מדינית, ואין לו ברירה אלא לראות את מצב העניינים הזה, אם כי לא רק הוא מצדיק ומחייב הקמת טלוויזיה כללית. אבל כמובן אין מנוס מלראות את הצורך בטלוויזיה בישראל לא רק מתוך חיבה והערכה של האפשרויות הגנוזות בטלוויזיה ישראלית, אלא גם מחמת הסכנות הבוקעות מהטלוויזיה של מדינות ערב, שהיא תוקפנית ומסיתת.

כבר בסוף 1965 היו שלושים אלף מקלטי טלוויזיה בארץ. ואמנם, השר גלילי אמר שכיום ישנם ארבעים אלף. אני סבור שיש מספר גדול יותר של מקלטי טלוויזיה, ואולי כבר הוכפל המספר שהיה ב-1965, שהיה מספר בודק על יסוד סקר מדויק על היבוא. אין לי שום ספק שבעלי המקלטים, הם, בני משפחותיהם, בכללם הילדים הצעירים שחברי-הכנסת גרס חרד לנשמתם הרכה —

שלמה יעקב גרס (אגודת ישראל):

ואתה אינך חרד?

אהרן ידלין (המערך):

גם אני חרד, אבל אינני מתנגד לטלוויזיה.

— ידידיהם, שכניהם, כל אלה צופים כיום באין ברירה בשידורים של המדינות השכנות. ולזה יש השפעה

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):
גם במקום הקולנוע.

אהרן ידלין (המערך):
מכך אינני חושש.

הסכנה השלישית היא – הסכנה של הכוח המגנטי של הטלוויזיה, כוח הריתוק אל המכשיר והשפעתו השלילית על ילדים ועל יצירת אטומיוציה והתפוררות חברתית.

חובה לדעת את שלוש הסכנות הללו, כדי להתגבר עליהן. אני סבור שאפשר להתגבר על שלוש הסכנות הללו.

אשר לסכנה הראשונה – טלוויזיה ציבורית ממלכתית, הנתונה לפיקוח ולביקורת ציבוריים, יכולה לשמור על רמתה התרבותית במידה מניחה את הדעת. אני משבח את ההחלטה לא להתחיל בשלב הראשון של הפעלת הטלוויזיה בשידורים מסחריים, ולתת לה להתפתח ללא לחצים והשפעות חיצוניות, אם כי זה יחייב את תקציב המדינה להוצאות כספיות רציניות לכיסוי הגרעון.

אשר לסכנה השנייה – גם לגבי קריאה, כמו לגבי קולנוע, חברי הכנסת קלינגהופר, שאינני פוסל אותו לחלוטין, השאלה היא: מה קוראים ואיך קוראים, מה רואים ואיך רואים? לכן אני סבור, כי בסופו של דבר יתברר כי הטלוויזיה איננה תחליף לספר, כשם שהיא איננה מנחה תה מכת מוות על הרדיו, ואפילו לא על הקולנוע. הטי-לוויזיה יכולה לשחרר מקריאה מיותרת; היא יכולה לעודד קריאה חשובה; היא יכולה לקרב לתפיסת המאזין את מצולות הים, את הארצות הרחוקות, את מסתורי החלל, והיא יכולה לעודד אותו לקריאת הספר האמנותי והעיוני, אשר אתו מתייחדים לפי הקצב האישי של האדם ואשר אליו אפשר לחזור ורצוי לחזור בכל עת.

באשר לכוח המגנטי של הטלוויזיה – אני מכיר בסכנה, ולכן לא כל המרבה בשידורי טלוויזיה הרי זה משובח. אם לא נעבור את המידה, יכול להיות שהריתוק למכשיר הטלוויזיה יעשה גם נקודת מוצא להתלכדות חברתית חדשה, אם לריכוז המשפחה מסביב למכשיר הטלוויזיה, כך שהילד לא יסתובב ברחובות, ואם לריכוז חברות וקבוצות אנשים לחוות בשידורים טלוויזיוניים. הסוציולוגיה, שחקרה את בעיות הקומוניקציה בכלל, מלמדת שאולי אין לטלוויזיה כוח השפעה יוצא מגדר הרגיל; כדי שהטלוויזיה תהיה יעילה ואפקטיבית, צריך לשזור אותה במסגרות חברתיות, לבנות סביבה מסגרת חברתית הקולטת את השידור ומשוחחות עליו. רק על-ידי כך אפשר בכלל לעשות את הלימוד באמצעות הטלוויזיה ליעיל.

רבותי, חברי הכנסת, לא הייתי זקוק ל"אמתלה" של הטלוויזיה הלימודית כדי לצדד בטלוויזיה כללית, וגם לא לצרכים המיוחדים של שעת חירום, אולם נכון הדבר ששידורי הטלוויזיה לאוכלוסיה הערבית הם צעד חשוב וחיוני – ואני מחשיב זאת ביותר – בהידברות עם הציבור הערבי, הם משקל-נגד הכרחי לתעמולת מדינות ערב. האוכלוסיה הערבית נכנסה בשלב הראשון להלם של התבוסה. לאחר מכן באה התאוששות ואתה תחושת מפתח ופורקן רגשי איבה ושנאה אלינו. לדעתי, אם נפעל נכון, זה, יש בעתיד הקרוב סיכוי להתפכחות מתקוות השמדת מדינת ישראל, לא רק משום שהערבים בשטחים החדשים

מלווה את שידוריה בהסברה בכתב; היא בנויה על אפ-שרות לתגובה אקטיבית של המאזינים, והיא מלווה במערכת מחקרית-פדגוגית, המפקחת ומעריכה את השפעת התכניות הלימודיות המשודרות וקליטתן.

אבל אני מצדד בטלוויזיה כללית משום שכל שידור שמעביר אינפורמציה, כל שידור המעורר למחשבה, כל שידור המעניק הנאה אסתטית, וכל שידור הפותח אופקים חדשים – הוא בעל ערך חינוכי. ומבחינה זו צריך כה הטלוויזיה הכללית להיות בראש וראשונה אף היא טלוויזיה חינוכית, במובן הרחב והמלא של המלה. ואם אמרתי שהטלוויזיה היא יסוד למהפכה חינוכית – נובע הדבר מתוך כך שהשידור הטלוויזיוני הוא דיבור ופניה, בעת ובעונה אחת, אל העין של האדם ואל האוזן של האדם. ואין לי שום ספק שדיבור כזה הוא דיבור רב-עוצמה. מבחינה זו ניתן אולי להשוות את המצאת הטלוויזיה להמצאה חשובה אחרת, אולי החשובה ביותר בתולדות התרבות – היא המצאת הספר.

דיבור בעת ובעונה אחת אל העין ואל האוזן – זוהי המצאה חשובה ביותר. בתקופה של התפוצצות האוכלוסיה מחד, והתפוצצות הידע והאינפורמציה מאידך, כא-שר מצד אחד צובאים המוני תלמידים על סף מערכת החינוך על כל שלביה, מהחינוך היסודי עד החינוך הגבוה, ומצד שני, כמויות הידע המתחדש הן עצומות ובעיית עידכון הידע היא קשה ביותר – בתקופה כזאת אין, לדעתי, מכשיר העשוי יותר לסייע יותר לסיימת הפער התרבותי והחינוכי, בעולם כולו ובכלל, מאשר המכשיר הטלוויזיוני.

היתרון העיקרי העומד להם לכל מכשירי הקומוניקציה העממית, גם לרדיו ובעיקר לטלוויזיה, ביחס לכל טכניקה לימודית אחרת, הוא באפשרות להעניק באמצעותם את השידור הטוב ביותר, את ההוראה הטובה ביותר, למספר הגדול ביותר של תלמידים או מאזינים.

לפי דעתי, השאלה איננה ולא היתה אף פעם אם להקים טלוויזיה, אלא השאלה היתה, ראשית, מה מקומה בסולם העדיפויות של צורכי החברה. אין לי כל ספק שבנסיבות החדשות שבהן אנו נתונים בעקבות מלחמת ששת הימים, עלה במידה רבה מקומה של הטלוויזיה בסולם העדיפויות.

השאלה השנייה שעמדה היא לא: אם טלוויזיה, אלא: כיצד טלוויזיה? אני סבור, שאם רצה הגורל שניכנס לעידן הטלוויזיה בישראל, ראשית, באמצעות הטלוויזיה הלימודית; ושנית, באמצעות הטלוויזיה לשעת חירום, שענינה להציג לפני האוכלוסיה הערבית גבולות ארץ-ישראל את כל הטוב והיפה והנעלה שבמדינת ישראל, אם כך רצה הגורל – זוהי כניסה טובה, בדגל ימין, לעידן הטלוויזיה.

עם זאת, נכון הדבר שלכל מכשיר סיכויי מחד, וסכנותיו מאידך. יש שלוש סכנות בטלוויזיה:

הסכנה האחת – העול הכלכלי הכבד שיהיה כרוך בהחזקתה ובהפעלתה. העול הכלכלי יהיה בהחלט כבד, כי נצטרך להחזיק בעצמנו, בלי עזרתה של משפחת רוט-שילד, גם טלוויזיה לימודית וגם טלוויזיה כללית. העול הזה עלול לגרום לגלישתה של הטלוויזיה למיסחור קל-קל ולבידור זול.

הסכנה השנייה היא – שהטלוויזיה תבוא במקום הקריאה, – והקריאה בספר היא יסוד התרבות.

— הודעת הממשלה בדבר הקמת טלוויזיה כללית (דיון) (ידלין, גבון, שופמן) —

גם באמצעות החוק, ולא אעלה בשלב זה כל הצעה מפורטת.

אוסף עוד שתי הערות וזוהו אסיים. אני חושב שנעשה עוול לממשלה ולשר ההסברה כאשר משברים פנימיים חברתיים כאלה, כפי שהיו בשירות השידור, נתפסו כקונפליקט פוליטי. הביקורת שאפשר למתוח על "קול ישראל" — ואני בטוח שזוהו אני אובייקטיבי — היא לא שהוא שופרה של הממשלה בענייני פנים, אלא שאין הוא שופרה של המציאות במדינת ישראל כפי שהיא. ובמציאות במדינת ישראל קיימת גם הממשלה, קיימת גם מפלגה גדולה, קיימת גם תנועת עבודה, קיימת גם אידיאולוגיה של תנועת עבודה, וזאת אין לשכוח גם בשירות השידור והטלוויזיה.

ולגבי החששות מפני הטלוויזיה, שאולי הם מנת חלק קן של מפלגות קטנות, לכך בודאי אין שום הוכחה בהתפתחות הטלוויזיה בעולם. הטלוויזיה גורמת אולי רעה בכך שהיא מציגה את האיש ולא את האידיאה בחיים הפוליטיים, אבל מבחינת המפלגות הקטנות היא נותנת להן יתרון עצום, משום שהיא מציגה אותן לפני הציבור הרחב. אין למפלגות הקטנות והזעירות שום דרך להיות מיוצגות בפני הציבור הרחב אלא באמצעות המכשיר הזה, החודר לכל בית ובית, ובכך, לא זו הבעיה בעיני הטלוויזיה. הבעיה מבחינת החיים הפוליטיים היא בכך, שהיא מחלישה את האלמנט הרעיוני במאבק הציבורי ומעלה את האלמנט האישי, ולא האלמנט האישי-הפנימי של האדם, על סגולותיו האנושיות הפנימיות, שאותן אין הטלוויזיה מצלמת בצילום רנטגן, אלא האלמנט האישי-חיצוני — וזוהו סכנתה.

והערה אחרונה, שהיא טכנית. ישראל קיבלה בהסכם כמה בין-לאומית שלושה אפיקים או ערוצים — של מה שנקרא VHF — בשלושה אזורים שונים של הארץ. שלושה ערוצים אלו דרושים לכיסוי שטחי האוכלוסיה העיקריים של הארץ. ולי יש הרגשה שערוצים אלה לא יספיקו כאשר תהיה התפתחות של הטלוויזיה הלימודית מצד אחד, ושל הטלוויזיה הכללית מצד שני. אני יודע שהגן סיון בהרבה ארצות הברא, שמרגישים מרד מאד בצורך בערוצים מרובים יותר לטלוויזיה הכללית ולטלוויזיה הלימודית. אני בטוח שישאל תחשו בהקדם את הצורך בערוצים נוספים. יש לזה תקנה על-ידי התאמת המקל-טים, — ולא אכנס עתה לענין זה. אבל אני מזהיר ומפנה את תשומת לבו של שר ההסברה, שהרבה ארצות נקלעו לפיגור מיותר, בזבוז ניכר של זמן ולקונפליקט-טים בין הטלוויזיה הלימודית והכללית, במאבק על שעות שידור מתאימות ונוחות, והייתי מציע שבתוך כל העבו-דה הברוכה והחשובה הנעשים בהכנות לטלוויזיה, יביאו בחשבון גם את בעיית הערוצים.

אדוני היושב-ראש, הטלוויזיה מהווה מכשיר עז. אין מנוס מעז זה. חובה עלינו להיערך ולהוציא מתוק מעז.

היו"ר י. גבון :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שופמן, ואחריו — לחבר-הכנסת שחור.

יוסף שופמן (גח"ל) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בלי התלהבות של חבר-הכנסת ידלין אני מקבל את החלטת הממשלה, ובר-צוני גם לתת קבלה לשר גלילי, כי כפי הנראה לזה התכוון כאשר פירט לפנינו את החלטת הממשלה. ויש

עלולים להיות הקרבות הראשונים של כל מלחמה חדשה, אלא משום שהם מסוגלים ליצור לעצמם, מתוך פגישה אתנו, דימוי אמיתי ונכון של החברה הישראלית וליהפך לגשר לשלום.

אולם להצלחת השידורים לאוכלוסיה הערבית צריכים להיות כמה תנאים, ואני רואה מחובתי להדגישם. ראשית כל, כוח המשיכה של התכנית חייב להיות גבוה. אי-אפשר לחייב, על-פי חוק, להאזין לשידורי טלוויזיה ולצפות בהם. יצפו בטלוויזיה רק אם התכנית תהייה מעניינת, מעניינת מבחינת של הצופה, ולא לפי דעתו של המחבר או המפיק. אם התכנית לא ירתקו את הצופה, ישוב ויצפה בתכנית של המדינות השכנות.

המסקנה היא, שהתכנית צריכה להיות מרתקת, שובת לב, מתאימת לצופה הממוצע — ואני מאמין שזה אפשרי. לא כל תכנית שהיא מרתקת, לא כל תכנית בידורית פירושה תכנית קלוקלת.

שידורי "קול ישראל" בערבית — כפי שכבר אמר השר גלילי — רכשו לעצמם שם במדינות ערב בגלל מהימנותם והודות לכשרון ההגשה שלהם. אולם שידורי רדיו אינם יכולים להתמודד עם תכנית טלוויזיה. והטלוויזיה, כפי שנאמר, נהוגה אצל כל שכנינו, ולכן אין לנו מנוס משידורי טלוויזיה לאוכלוסיה הערבית, אם כי לעז-לם לא נוכל להתחרות עם מספר שעות השידור של מדינות ערב.

זה מטיל אחריות כבדה על האחראים לשידורים ומחייב אותם להכין תכנית מרתקת וברמה טכנית גבוהה. ואני הייתי מציע לקבוע בתוך כלל: כאשר עז-מדת הבחירה בין רמת התכנית ובין היקף התכנית — להעדיף את הרמה. כאשר עומדת ברירה בין כוח המשיכה של התכנית ובין מספר השעות של התכנית — להעדיף את כוח המשיכה.

רבותי, אל נא נשכח שבתכניות לאוכלוסיה הערבית תתבונן גם האוכלוסיה היהודית, בכלל זה הדור הצעיר, הנוער, ולדינו. ומו שמכין תכנית לאוכלוסיה הערבית, — ובעיקר בחלוקה הזאת של שלוש לאחת: אינני בטוח אם החלוקה הזאת היא הכרחית (אבל אינני נכנס לפרטים כי אינני מכיר את התכנית ואת עבודת הצוות תים השוקדים על מלאכת ההכנה) — אסור לו לשכוח כי בשידורים המכוונים לאוכלוסיה הערבית תצפה גם האוכלוסיה היהודית.

לא אכנס בדיון זה לשורה של שאלות אשר ההזדמנות המתאימה לטפל בהן תהיה כאשר יוגש החוק, או התיקון לחוק שירות השידור, כדי לכלול בתחומו גם את הטלוויזיה. רק אני, שאין לי שום ספק, כי אותן בעיות — נקרא להן בעיות סוציולוגיות, סטרוטורליות — הקיימות היום בשירות השידור, תחזקנה, לדעתי, כאשר זה יהיה שירות שידור וטלוויזיה. כל מפגש בתוך מסגרת פורמלית בין ביוורקטים, במובן הטוב של המלה — בהחלט במובן הטוב של המלה — המצויים לעסוק בהכ-וונות ובהכרעות כלל-ציבוריות, לבין אנשי היצירה החופ-שית, כל מפגש כזה טעון מתיחות. אין מנוס מזה. זוהי בעצם המתיחות שאולי היא אופיינית כיום לשידור השי-דור שלנו, והשאלה היא איך, בתוך המסגרת הממוסדת, הפורמלית, לאפשר יצירה בלתי-מופרעת, רבת-חידושים, רבת-גוונים, מבריקה. הגורמים אשר ישקדו על הכנת החוק והבאתו לכנסת, צריכים אולי למצוא לזה פתרון

בידל על הטלוויזיה — זהו האיש שגיהל את הבי. בי. סי. במשך הרבה שנים — שהתלות הזאת בממשלה היא דבר לא טוב. הוא מדגיש שהטלוויזיה והבי. בי. סי. באנגליה קשורים במשך הדואר. כבר במושב הזה גלומה התלות הטכנית בלבד של הבי. בי. סי. בממשלה, בעוד שאצלנו רשות השידור וכל המיניוים קשורים באופן תיאורטי בראש הממשלה, למעשה עכשיו בשדר בלי תיק, הממונה על ההסברה, שהוא לאמיתו של דבר שר ההסברה.

ההבדל הזה כבר נותן מושג מלא מהי התלות של הטלוויזיה והרדיו בממשלה באנגליה ומהי אצלנו. שם שר הדואר, אצלנו שר ההסברה. סיר בידל מוסיף ומציין בספרו, שהמנהל של הטלוויזיה הצרפתית, ז'נו, נאלץ לעזוב את תפקידו מכיוון שהסתכסך עם השר שלו. גם בצרפת שר ההסברה הוא הממונה על הטלוויזיה. והנה אומר סיר בידל בספרו, כי "אצלנו הדבר הזה לא יכול היה לקרות, מכיוון שאצלנו המנהל יכול להסתכסך רק עם מעבידו, דהיינו המועצה של הבי. בי. סי."

ובכן, כשמדברים על פיקוח ציבורי על המכשיר הזה של רשות השידור, גם ברדיו וגם בטלוויזיה, צריך לזכור מהו הקשר הזה במינויו של המנהל, במי תלוי המנהל ובמי הוא קשור.

אמנם בחוק רשות השידור שלנו קיים סעיף 4, שבו נאמר: "הרשות תבטיח כי בשידורי שירות השידור יינתן מקום לביטוי מתאים של השקפות דעות שונות הרווחות בציבור ותשודר אינפורמציה מהימנה".

אני מצטער להגיד, כי ביחס ל"קול ישראל" לא באה ההוראה הזאת על סיפוקה, אם להשתמש בלשון זהירה מאד. הפיקוח על כך לא הופעל, והרי להלכה צריך היה להימצא באותה המליאה ובאותו ועד המנהל, שהוא כביכול בלתי-תלוי בממשלה, והם שצריכים לתת את החנות למנהל. לא שמענו אף פעם כי הופעל פיקוח על מילוי ההוראה הכלולה בסעיף 4 של חוק רשות השידור והרי היה מספר לא מועט של תקלות ותולונות בקשר להן.

אם כן, יש ליצור מכשיר שבאמת יפקח על אי-התלות, על הגיטרליות של הטלוויזיה בהתאם למלה המפורשת ולחוראה המפורשת של החוק, ולא להסתפק רק בעובדה שהחוראה הזאת נמצאת בתוך ספר החוקים שלנו, ואם יש צורך אפשר להוציא את ספר החוקים שלנו ולהגיד: מה זאת אומרנו? אצלנו הרדיו והטלוויזיה הם בלתי-תלויים. דאוינא מה כתוב בסעיף 4 של החוק.

ברצוני לצטט ממאמרו של אנגלי אחר, אשר פורסם ב"פרלמנטר אפירס". בהזמנות זו אני רוצה לציין את עבודתה של הספריה שלנו, שהספריה הזאת החומרה לדיון שנערך היום וכל חברי הכנסת יכול להשתמש בו.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):
זה מורגש בדבריה.

יוסף שופמן (גח"ל):
אני רוצה לציין את העבודה החיובית והרצויה של הספריה.

האנגלי הזה, הרמן גריסוד, מדגיש כי מימי הראשונים הכיר שירות השידור הבריטי בחובתו למסור חדשות ללא משוא פנים, היות והוא פועל לפי הוראה מפורשת שלא לערוך את החדשות. על שירות השידור הבריטי למסור את החדשות בצורה טריה ובלתי-מעובדת.

בה נקודה אחת שמעוררת בי קצת ספיקות ושאיננה ברורה לי די צורכה.

שמענו — זאת אני מקבל — שהטלוויזיה תופעל אחרי שיתקבל התיקון לחוק רשות השידור. אך לא ברור לי אם הכוונה לטלוויזיה כללית בלבד או גם לטלוויזיה לשעת חירום. ואם הכוונה רק לטלוויזיה כללית, אזי שוב שמענו שטלוויזיה לשעת חירום מתחלקת באופן הבא: שלוש שעות לאוכלוסיה הערבית, שעה אחת לאוכלוסיה היהודית. זאת אומרת שהשעה האחת של טלוויזיה לשעת חירום תהיה קרובה במתכונתה לטלוויזיה כללית. אודה לשר אם בדברי תשובתו יבהיר בעיה זו, כי יש סתירה בין הדברים האלה. אני כשלעצמי הייתי מבכר שטלוויזיה כלשהי תחל רק אחרי קבלת תיקון בחוק.

הי"ד י. נבון:

אם הנאום ירשה, אני מציע שהשר יסביר בקריאת-ביניים, אם רצונו בכך.

יוסף שופמן (גח"ל):
אין חובה.

הטלוויזיה בעולם היא בדרך כלל או ממשלתית או מסחרית. הטלוויזיה הממשלתית מתבססת על מסים. כל בעל מקלט משלם מס בעד החזקת המקלט. הטלוויזיה המסחרית מתבססת על פרסומות. ראיון בארץ ש"קול ישראל", אחרי שנים רבות של הליכה בדרך הראשונה, דרך של מיסוי, הפך לפני מספר שנים גם לרדיו מסחרי. היום, בחצי פה, אמר השר כי לפי שעה לא תהיה טלוויזיה מסחרית. הווה אומר: אם לפי שעה לא, הרי שיש לצפות גם לטלוויזיה מסחרית אצלנו ברבות הימים. ואז מובן כי עובדה זו משנה את הרמה, משום שאותם האנשים שמשלמים בעד המודעות, דורשים תכניות מעניינות מבחינתם ואולי גם מבחינת ציבור המסתכלים, אך תכניות שבינן לבין אותם שבחים שחלק חברי-הכנסת ידלין לטלוויזיה — המרוחק לא קטן.

מכיוון שהובטח לנו כי תוגש הצעת חוק, אני רוצה לנגוע בכמה בעיות הקשורות בחוק זה. המבנה של רשות השידור כיום הוא כזה: יש לנו ברשות השידור מוסד הנקרא מליאה, המורכבת מעשרים וחמישה חברים. עשרים וארבעה מהם ממונים על-ידי הממשלה. בתוכם דומני לא יותר משלושה עובדי ממשלה, והשאר באים מכל מיני מוסדות ציבוריים. החבר העשרים וחמישה בא מהסוכנות היהודית. זהו מוסד רחב מאד, כי הוא מורכב ממספר גדול של אנשים, ולכן גם פעילות מוגבלת למדי. לפי החוק חייבת המליאה להתכנס שש פעמים בשנה. לא ידוע לי כמה פעמים למעשה מתכנסת מליאה זו, אולם אני חושב שאין היא מתכנסת שש פעמים בשנה.

זהו איפוא מוסד מסורבל, בן עשרים וחמישה חברים. אחריו בא ועד המנהל, המורכב מחמישה אנשים, מתוכם לא יותר משני עובדי ציבור. מיניסוח החוק לא ברור אם כל החמישה באים מהמליאה או רק השלושה. גם זאת צריך להבהיר בחוק. לאחר מכן בא המנהל, אשר מתמנה על-ידי הממשלה לפי הצעתו של ראש הממשלה, אחרי התייעצות עם המליאה. בסופו של דבר מתמנה המנהל על-ידי הממשלה והוא תלוי בממשלה. אין כל ספק שתלותו בממשלה מלאה.

אצלנו אוהבים לדבר הרבה על הדגומה הבריטית בכל מיני שטחים. והנה נאמר בספרו של סיר ג'ורדל

לד מכשירי הטלוויזיה, והם נהנים משקט ושלוה בבית. שנית, וענין זה הוזכר כבר בכנסת, בגלל הטלוויזיה אין הילדים מסתובבים ברחוב. אבל ההורים חושבים גם על ענינים יותר חשובים, כמו ההתפתחות הכללית של הילד המחייבת קריאה והכנת שיעורים שאותן מונעת הסתכלות מופרזת בטלוויזיה; ובעיקר, אי-אפשר להכריח את הילדים ללכת לישון ולומר להם „ליל מנוחה" במיטות כל עוד פועלת הטלוויזיה.

שמענו כי בישראל תפעל לפי שעה הטלוויזיה במשך שעתים-וחצי ביום. אבל יחד עם זה שידורי הטלוויזיה לשעת חירום יימשכו ארבע שעות, וביחד שש-וחצי שעות. אני מקווה שהשידורים הללו ישודרו בערוצים שונים. לא נראה לי שהשידורים ישודרו באותו ערוץ. כל טלוויזיה צריכה לשדר את התכנית בשעות שבהן יוכל הציבור להסתכל בהן. אי-אפשר לשדר תכנית עב-דיות בטלוויזיה בין השעות ארבע עד שש-וחצי, ותכ-ניות ערביות במסגרת טלוויזיה לשעת חירום בין השעות שבע ואחת-עשרה בלילה. במקרה כזה הטלוויזיה העב-רית תצא מקופחת. צריך לתאם את זמני התכניות, ואי-נני חושב שאפשר יהיה להשיג הסדר רצוי בערוץ אחד.

באשר לטלוויזיה לשעת חירום — אנו מתפארים בכך שהגסיון שרכש „קול ישראל" בערבית נתן תוצאות טובות. אני רוצה דווקא לערער על תכנית אחת, ששוד-רה לפני יום או יומיים ב„קול ישראל". באותה תכנית הובאה שיחה עם מנהל בית-ספר ערבי, שבה אמר כי הוא שומר אמונים למלך חוסיין כשם ששמר לו קודם לכן אמונים; שהתמונה של המלך חוסיין תלויה בחדר המורים של בית-ספרו ושהוא מקווה שחוסיין יח-זור לירושלים. אני מתייחס בכל הכבוד לדעותיו של המנהל, וזכותו לחשוב כך. אבל מדוע צריך „קול ישראל" לתת לכך פרסום? את מי רוצים לשכנע ובמה? — את הציבור הערבי במדינת ישראל ובשטחים המשוחררים?

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
זה דווקא יוצר אמון.

יוסף שופמן (גח"ל):

לא ציפיתם לתשובה ממך. אני רוצה לשמוע את תשובתו של השדר.

אם זה יהיה הכיוון בשידורי הטלוויזיה לשעת חי-רום, ודאי יעוררו ענין רב מאד, מה גם שיראו את התמונה של המלך חוסיין וכיצד היא תלויה בחדר המו-רים, יראו אולי איך התקיימה פגישה בין המנהל והמלך חוסיין, ואולי גם באופן דמיוני יראו איך חוסיין חוזר לירושלים... זו תהא תמונה מרהיבה מאד ומושכת מאד את הציבור, ורבים באמת יסתכלו בתכניות הטלוויזיה לשעת חירום. אבל אני חושב שלא זו הדרך. וצריך לה-שוב יותר על ענינים אלה גם ב„קול ישראל" וגם בטל-וויזיה. אני רוצה לדעת אם הממשלה עומדת להפעיל את הטלוויזיה רק אחרי שהחוק יתקבל בכנסת, וכך יהיה בריא יותר, כי בינתיים אפשר יהיה לחשוב יותר איך להסדיר ולארגן את הענינים גם בטלוויזיה לשעת חירום, כדי שלא תהיינה תקלות כאלה כפי ששמענו בי-מים אלה ב„קול ישראל".

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שחור, ואחריו — לחבר-הכנסת חסיין.

שם כל פעם ששר מופיע ומרצה על בעיה שגויה במח-לוקת, ניתנת האפשרות לאופוזיציה להשיב. יתר על כן, באנגליה היה מקרה, שלגבי דינו, מבחינה פוליטית שלנו, איננו כל כך סימפתי: בשנת 1956 דיבר אנטוני אידן על הפעולות במלחמת סואץ, ושירות השידור הבריטי — נגד דעתה של הממשלה ונגד דעתו של אידן — מסר את רשות הדיבור לגייטסקל, אשר התנגד לעמדת ראש הממשלה. אני מצוין שמעדתו לפני הבחירות אין להקרין דווקא סימפתי בעיני, אבל אני רוצה להדגיש בכך עד כמה שירות השידור הבריטי היה ונשאר גם כיום בלתי-תלוי בממשלה.

כאשר אומרים שלא ישתמשו בטלוויזיה בתקופת הבחירות, רצוני לשאול את השאלה הבאה: הכנסת איש-רה חוק המגביל את דרכי התעמולה לבחירות. שם כתוב, למשל, כי שלוש חודשים לפני הבחירות אין להקרין על מסך הקולנוע תמונות של המועמדים לבחירות. הוראה זו היא מוחלטת למדי; אי-אפשר להציג שר בטקס של חנוכה בית-חרושת או הנחת אבן-פינה לבית-חולים, בית-ספר או הנחת צינור. האם הוראה זו תחול גם על האיסור בשימוש בטלוויזיה בתעמולת הבחירות, או שמא נראה מעל מסכי הטלוויזיה את השרים כיצד הם יורדים בכל הגראציה את אבן-הפינה, או חותכים את הסרט בכניסה לבית-חרושת שבנייתו הושלמה?

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

אתה בטוח שאם יראו אותם בטלוויזיה, גם יבחרו בהם?

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
זו התעמולה הטובה ביותר נגדם.

יוסף שופמן (גח"ל):

השטחים שבהם פועלת הטלוויזיה הם מרובים. אין זה רק ענין לחדשות או לדיונים פוליטיים ודיווח פוליטי; הטלוויזיה משדרת גם תכניות בידור, שבאמריקה הן מהוות את העיקר והן קשורות בפרסומת. בנוסף לכך פועלת טלוויזיה משני סוגים: טלוויזיה חינוכית וטלווי-זיה לימודית, ויש להבחין בין השתיים. טלוויזיה חינוכית מביאה דברים כלליים בתחום ההשכלה והתרבות, ובאמ-ריקה אין הם משודרים בתחנות הטלוויזיה המקובלות. לכן קיימות כשישים תחנות טלוויזיה, המוחזקות על-ידי קר-נות שונות, על-ידי אוניברסיטאות ומוסדות להשכלה, ומצב זה פוגע גם ברמה של אותן תכניות טלוויזיה, כי תחנות אלו הן עניות ואין להן די אמצעים. תכניות אלה מוגבלות לאותם אנשים המכוונים את מכשירי הטלוויזיה לערוצים מתאימים כדי לשמוע אותן. באמריקה נשמעות דעות שיש לשלב את הטלוויזיה החינוכית במסגרת הט-לוויזיה הכללית הדיבורית, כדי שאותם אנשים המסתכ-לים בתכניות בידור, ייהנו גם מהטלוויזיה החינוכית. הט-לוויזיה הלימודית היא נפרדת ומשמשת להוראה באמ-צעות הטלוויזיה. ענין זה איננו נכלל בכל הבעיות שאנו דנים בהן כאן.

הסטטיסטיקה באמריקה בענין זה היא ממש מבהילה, כי לפיה מסתכלים הילדים בטלוויזיה בממו-צע שלוש שעות ביום. במיוחד חמור הדבר בגילים אחת-עשרה — שתיים-עשרה, שם מגיע הממוצע עד ארבע שעות ליום. הורים רבים מרוצים ממצב זה, כי ילדיהם אינם מטרידים אותם. הם מושיבים אותם

אני יודע שמדברים הפעם על טלוויזיה שתהיה מיועדת בעיקר לשוב הערבי. אולם הטלוויזיה תהיה פתוחה לכל, ליהודים ולערבים כאחד, ויצפו בה יהודים רבים. לא שמעתי מפי השר גלילי דבר בכיוון זה, למרות שיש ציבור גדול במדינה שאפילו לדיו אינו מאזין בשבת. אם יהיה רצון טוב, דווקא בטלוויזיה ניתן יהיה לתאם ולכוון את השעות באופן שיימנע חילול שבת. כיוון שבין כך ובין כך לא תופעל הטלוויזיה במשך כל שעות היום, אלא רק שעות ספורות, נדמה לי שטוב היה גם למדינת ישראל, אילו היו השידורים מתוכננים כך, שהם לא היו מופעלים בשבת.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

אם 30% אינם פותחים את המקלטים בשבת - הרי שיש 70% שפותחים. אתה רוצה ש-70% יסבלו?

בנימין שחור (מפד"ל):

אינני רוצה שייסבלו. אמרתי - ואין צורך להתווכח על כך - שכיוון שבין כך וכה וכה התכנית איננה מכוננת לכל היום, אלא למספר שעות - -

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

119 חברי כנסת אינם חייבים לסבול בגלל אחד, והם בכל זאת סובלים.

בנימין שחור (מפד"ל):

- מכיוון שאינה דומה הטלוויזיה לרדיו, מבחינה זו שהטלוויזיה לא תפעל במשך כל שעות היום, יש לתאם ולכוון את שעות השידור כך שיימנע חילול שבת.

אנו מוסרים לאלה שיטפלו בטלוויזיה כוח השפעה עצום ורב-ערך. שידורי הטלוויזיה מגיעים להמונים רבים. לכן חשוב שבצאתנו לדרך זו נשים לב לשתי אזהרות (חמורות: א) לא לנצל את הטלוויזיה לתעמולה, הן בשעת בחירות והן שלא בשעת בחירות. ולכן יש לתת "שיניים" לפיקוח הציבורי על הטלוויזיה ולהבטיח אי-תלות ואי-צדדיה. ב) יש לשמור על הרמה של השידורים ולהימנע מגיורי יצירים ומפני הגשת חומר קלוקל.

במידה שהשידורים יתואמו לשוב היהודי, יש לב-סס אותם על הכרת המקורות ברוח ישראל סבא ויש להעמיק תודעה יהודית בקרב הישוב שרבים ממנו עו-לים חדשים, עם מרכאות ובלי מרכאות, שעלו לארץ לאחר 1948, לאחר קום המדינה. דברים אלו מתייחסים לנסיון הלא תמיד מוצלח של "קול ישראל", ואינני רוצה לדון כעת בפרטים.

אין ספק שבהתחשב במציאות הקיימת ובתנאים הנתונים חייבים אנו להשתמש באותם הכלים שבהם משתמש היריב. אל לנו לוותר על שום סיכוי אפשרי על מנת שיבינו אותנו; וכל אמצעי היכול לסייע בהסברת מפעלנו, בהצגת הטוב, היפה והמועיל שבשליחו-תנו, יירצה.

עד כאן באשר לחזית ההסברה החיצונית. אך יש לטלוויזיה חשיבות גם כלפי פנים. כוחה של הטלוויזיה יהיה רב במימוש הרבה משימות חוביות, כגון מיזוג גלויות, פיזור האוכלוסיה, ביעור הבערות והנחלת הל-שון, העמקת התודעה היהודית וכו'. אין ספק ש"קול ישראל" תרם לא מעט לקידום מטרת אלה. אולם מהי סיון של "קול ישראל" אנו למדים עד כמה יכולות תכ-ניות הטלוויזיה בישראל לשמש גם מכשיר שלילי, אם

בנימין שחור (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ויכוח זה, שאנו עוסקים בו היום, מזכיר לי את הוויכוח הארוך והממושך שקיימנו לפני הקמת הטלוויזיה החינוכית. נדמה לי שגם אם הגנו סבורים עתה שהטלוויזיה החינוכית לא מילאה את כל התקוות שחלו בה, אין אפשרות להתנגד עתה, ביחוד עתה, להקמת טלוויזיה כללית, ובמיוחד בסקטור הערבי.

ישנם בארץ כ-30,000 - 40,000 מקלטי טלוויזיה. בע-לי המקלטים, הם ובניהם, צופים לכתחילה ובדיעבד בשי-דורים של המדינות השכנות. לשידורים אלה יש השפעה שלילית כפולה - גם תרבותית וגם מדינית. אילו היינו בשעתנו צופים את המחר הגדול שזכינו לו עתה, אינני יודע אם בזמנו היו מתנגדים אלה שהתנגדו, והתנגדותם היתה כפי שבאה לידי ביטוי באותו דיון. המתנגדים לטלוויזיה, ייתכן שהיו להם בזמנו נימוקים טובים ומ-שכנעים. אולם לדיון היום יש אופי שונה לגמרי. והמת-נגדים דאז אינם יכולים כיום להתמיד בעמדה השלילית שנקטו בזמנו. היום, כאשר זכינו לשטחים גדולים שבהם יש אוכלוסיה גדולה הניזונה מכל מיני השפעות שליליות של השידורים המשודרים בטלוויזיה של הארצות הש-כנות, אין אפשרות נקוט לגבי ענין זה אותה גישה כפי שרבים נקטו, מתוך נימוקים רבים של צדק והגיון, לפני שנים אחדות.

הטלוויזיה הזרה פוגעת באותם חלקי ישוב הנוחים יותר לפגיעה. הדרך להילחם בהשפעה השלילית והמוזיקה של שידורי הטלוויזיה של הארצות השכנות היא - לס-פק תכניות מושכות אחרות, שהשפעתן תהיה חיובית. הכרעתנו כיום בעד הטלוויזיה, עם מכלול הבעיות הק-שורות בהקמתה ובפיתוחה, תעורר בלי ספק בעיות וס-פקות למכבי, כפי שמעורר כל חידוש טכנולוגי, בלב-דברים מהמחייבים את הקמתה.

אינני רוצה להתעלם מהחששות שעוררה בשעתה הקמת הטלוויזיה החינוכית בלב הציבור הרחב; ביחוד כאשר עכשיו קיים חשש שקיום הטלוויזיה יביא עמו חילול שבת. אין איש יכול להכחיש ש-30% - לפי הסטטיסטיקה הרשמית - מהישוב היהודי הישראלי נמ-נים מלהאזין לרדיו מחשש של חילול שבת. כ-30% של מאזיני "קול ישראל" אמרו שאינם מקשיבים לתכניות "קול ישראל" כיוון שאינם פותחים את המקלט בשבת.

יעקב חזן (מפ"ם):

מדוע משדרים פרקי חזנות בשבת? אני דווקא שו-מע את פרקי החזנות המשודרים.

בנימין שחור (מפד"ל):

אני שמח שאתה מקשיב. אבל השאלה אינה מכוננת אלי. עצם העובדה ש-30% מבעלי המקלטים אינם פותחים מקלטיהם בשבת צריכה לומר משהו למנהלי "קול י-ש-ראל" ולמכוני התכניות.

(קריאה: האם צריך לסגור את שידורי "קול ישראל" בשבת?)

לא אמרתי שצריך לסגור את שידורי "קול ישראל" בשבת. אבל אני אומר שיש להתחשב באוכלוסיה של 30% שאינם מאזינים לרדיו בשבת.

כיהודי שומר מצוות הייתי שואל את חברי הכנסת גרוס: אם כבר אסור לראות בטלוויזיה ואסור גם להת- קין טלוויזיה, במה ייענש העובר על חטא זה? האם על-פי „לאו" ? האם על-פי „ולא תכניס טלוויזיה" ? ואי- לי עוד יאמר לנו חברי הכנסת גרוס, שהעובר על חטא זה יהיה חייב באחת מארבע מיתות בית-דין — סקילה, שריפה, הרג וחנק? האם יציע להחמיר עד כדי כך כדי להרחיק את האנשים מהטלוויזיה?

הייתי מיינץ ליהודים הדתיים להרחיק את הנושא הדתי ואת הענינים הדתיים מכל מגע בכל נושא ונושא. אני רואה טעם לפגם כל אימת שהם מכניסים את ענין הדת לכל נושא — נושא של ברזל, נושא של נחושת ונושא של עץ. על-ידי זה אין הם משיגים את המטרה ואינם מקרבים את הדור הצעיר אל עניני הדת, שחו- בתם היא לקרבו אליה.

רבותי חברי הכנסת, מלחמת ששת הימים השכיחה הרבה דברים שצריך היה לשכוח אותם; איזנה בנצ' חונה ובעצממה מאזנה החיוני של המדינה בקיבוץ בניה ובבנינה, אך חסר היה לה ברק הנצחון בטלוויזיה; זה היה חסר לה לפני המלחמה ואחריה. לפני המלחמה — כדי להראות בעליל הכנות, הריכוזים של צבאות ערב, שהיו מנופחי אמונה בנצחונם ומלאי רצון השמדה, והכל התנפץ והתפוצץ כבזק על ידי מגיני המולדת הגיבורים. חסרה הטלוויזיה כדי להוכיח, הוכחה נוספת וחוחכת, לידידנו הערבים מי הוא השואף למלחמה ומי רוצה בשלום; מי נמנע מלשפוך דם ומי צמא לו. ואין כל ספק שזה היה משנה את פני התמונה ומחזק מעמדו באומות המאוחדות. אמנם ידידנו חזו תמונות המחזה החי, הרגישו במעשים הממשיים, ובכל זאת הטלוויזיה חסרה לנו, גם כדי להרגיע העולם היהודי היושב בת- פוצות מפחד התבוסה המדומה שהיא פרי דמיון המק- לטים של מדינות ערב.

חסרה לנו הטלוויזיה לפני המלחמה ואחריה, כדי להכחיש תעמולת-הכזב של הערבים ולהבהיר בצורה מוחשית תמונות הזוויות המויופות והצועקות שקר; חסרה לנו הטלוויזיה כדי להשלים קורות הגבורה והמ- עשים האנושיים של חיילי צה"ל האמיצים. הודעות קצ- רות ותמציתיות שוררו ברדיו; לעומתן הכניסה הטל- וויזיה של ארצות ערב אנדרלמוסיה בקרב העולם וב- קרב אחינו היהודים, אשר ראו את תל-אביב בוערת והסנה איננו אוכל, ומחזות מדהימים שאין בהם אמת.

במלים ספורות יכול אני לסכם: במלחמת ששת הימים הדגמנו כוח הנשק החומרי ועזו הנשק הרוחני והמוסרי, המבוססים על הגנה ועל זכות קיום. אך לא ידענו להשלים את המלאכה בהסברה מקיפה, מילולית וחיה, וזאת אפשר היה לעשות באמצעות הטלוויזיה, שחסרה לנו.

אמרתי שמלחמת ששת הימים השכיחה וטירהרה אוירת המציאות בליכוד העם. דבר אחד נזכר, והוא — מאמרו של חבר מערכת עתון „מעריב", מר יוס- טוס, באחד מערבי השבתות, שכתב על הטלוויזיה והווי- כוחים סביבה. במאמר תמציתי, המנוסח בבהירות וב- מומחיות רבה, גילה לנו מר יוסטוס את החיוניות שבדבר ואת בזבוז הזמן שבויכוחים העקרים שמסביב לנושא זה. מאמרו הקולע יכול לשמש לנו מעין סיכום הדיון הציבורי הרחב שנשמע מעל כל הבמות וגם הדיון הנשמע

לא יידעו לכוון את הטלוויזיה כראוי ויתנו בה הרבה תוכן זול.

בדרך כלל צריכה הטלוויזיה לשמש בלם לתנועה מן הכפר אל העיר. היא מקפלת במסך אחד את המ- דינה ואת העולם, את תושבי עיירות הפיתוח ותושבי הכפרים, שאינם חשים באותו ניתוק ובאותה בדידות שחשו בהם בעבר. צד זה של הטלוויזיה חשוב במיוחד ביש- ראל, בה אחת המשימות הראשונות היא פיזור האוכ- לוסיה. גוסף על שיכון ועבודה יש לספק לאוכלוסיה אמצעי בידור רבותי, כדי שישאפו פחות לעבור לגור בערים הגדולות. אם הטלוויזיה תביא להם בצורה תר- בותית חלק מאותם הדברים המצויים בשפע והניתנים להשגה ביתר קלות בערים הגדולות, ייחלש רצונם לע- בור לגור בערים.

אסור לנו להזניח או לוותר על כל אמצעי הסברה אפשרי על מנת שבינו אותנו ואת מפעלנו, את הטוב שבו, את היפה והמועיל שמכשיר זה יכול לתת לקידום מפעלנו, ולהראות את האור שבו. גם אלה המפקפקים בטוב ובמועיל שבטלוויזיה, והרואים את השלילה שבמפ- על הזה, מתחייבים את עצם קיומו של המפעל ומאמינים שיתרומם לא מעט לקידום השלום והאחוה, וגם הירי- בים והמתנגדים שלנו יראו אותנו כפי שהנו — חזקים ובעלי החלטה נחושה לקדם את מפעלנו הבונה והגואל.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחברי הכנסת חסין, ואחרי — לחב- רת הכנסת תלמי.

אשר חסין (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. חושבני שזו היתה זכותו של חברי הכנסת גרוס לצטט דברי המיעוט מה- פרוטוקול של הדיון שהתקיים בכנסת על הטלוויזיה, כדי לתחן טענותיו. אבל מכאן ועד לאמירה של דבר בלשון התלמוד, שאינו כתוב בו, המרחק גדול, והדבר נראה לי חמור מאד.

יעקב כץ (פועלי אגודת ישראל):
אז לא היתה עוד טלוויזיה.

אשר חסין (המערך):
אל תשיב במקומו.

נראה לי שחברי הכנסת גרוס לא ישיג על-ידי זה את המטרה. עד כמה שהדבר ידוע לי, הרי מטרתו של יהודי שומר מצוות והמטיף למוסר היא לומר את האמת, אפילו את האמת המרה. משום כך אני חושב שחברי הכנסת גרוס עשה משגה חמור כאשר הדביק דברים שלא נאמרו, לא בתלמוד בבלי ואף לא בתלמוד ירו- שלמי, ותלמוד אחר אין, ואין גם משניות אחרות, שמהן יכול הוא לצטט דבר הנוגע לטלוויזיה. בזאת הוא גם סתר את עצמו, ולכל הטענות שלו אין אחיזה.

ייתכן שחברי הכנסת גרוס יכול היה להסתמך על „שמא". וישנם דברים שחכמינו אסרו אותם בגלל ה„שמא". לא ירכב על בהמה בשבת שמא יתחוך ומורה; לא יקרא בשבת לאור הנר שמא יטה הנר. על אותו משקל אפשר אולי לטעון גם כנגד הטלוויזיה. אבל ה„שמא" אינו מתאים לתקופתנו, שהיא תקופה מתקדמת וחדשה. אני חושב שאפילו גדולי החכמים לא היו פוסקים הלכה לגבי דברים שיש בהם רק החשש הזה של „שמא".

וגם הפעם אנדיר את עמדותי: אני בעד הטלוויזיה הכ"לית ובעד טלוויזיה של חידום. וגם עכשיו אביע את ה"אבל", את חששותי ואת בקשותי.

בעד על שום מה? על כך נאמר הרבה. יש לשבור את המונופול והמונולוג של התחנות העיוניות. יש להוכיח את רצוננו הכן לשלום. חשוב שיראונו הכל כאנשים בכל אנושיותנו. הטלוויזיה של שעת חידום חיונית מאד, אבל כמידת חיוניותה — מידת הזהירות והטיפול שיש לטפח אותה בטרם ייגשים לביצוע.

בדברי השר הדאגו אותי כמה דברים: קודם כל — המועד; שנית — ההגדרה כי שעת שידור לשנה בטלוויזיה זו תהיה זולה יותר. האין זה על חשבון האיכות? ונדמה לי שכאשר קרא השר בשמותיהם של המתכננים, לא שמעתי ביניהם שמו של מישהו מקרב האוכלוסיה הערבית. אם אני טועה, תתקן אותי. נדמה לי שלא שמעתי שום שם כזה.

בקשר למועד, אני מרשה לעצמי להעיר הערה זו על סמך הנסיון של הטלוויזיה הלימודית, שאחד העוסקים בה הגדיר אותה עכשיו, ב-1967, כהרפתקה רבת-ערך אבל מסובכת. ושלש שנים לאחר שהוחל בעבודה, והוחל בה באופן מודרני מאד, אחד המודרניים שבעולם, המימון ניתן ביד רחבה, הובאו מומחים ממדינות חקיקה, ואני אפילו מציינת בשמחה שקיבלנו פרס שלישי בתחרות בין-לאומית ביפן בעד סרט לימודי, — לאחר כל אלה באו המנצחים על המלאכה ואמרו לנו, לחברי ועדת החינוך שביקרו שם השנה: כסבורים אתם שיש לנו טלוויזיה לימודית? עדיין איננה. נחוצות עוד שלוש שנים לניסוי, הרגל ולימוד. והרי טלוויזיה לימודית מכוונת לציבור צעיר, נלהב, מתרפק של מורים, תלמידים, מומחים; על אחת כמה וכמה צריכה טלוויזיה של חידום זמן מספיק כדי לפעול כדבעי.

האנשים שאליהם היא מכוונת חיים באווירה עויינת, במקרה הטוב ביותר — במבוכה. לרבים מהם יש טלוויזיה, שהתרגלו לסגנון שלה, לשיטה שלה — וצריך להתגבר על כך.

עלינו לא רק לשבור את חומת האיבה והחשדנות, ולא רק לקסום להם בתמונה, בעלילה, במלה, לעורר סקרנות ולהצדיק את הסקרנות — ורק כך נשפיע, — אלא גם לבנות את הגשר להבנה, לאמון, לרצון טוב. וזה קשה מאד.

איך אמר מארק טוויין במדירות? הוא אמר: אני אריסטוקרטי, מוצאי ממשפחה שהיה לה הכבוד במשך מאות בשנים להיות בלתי-אהודה. ישראל שייכת לסוג זה של "אריסטוקרטיה" בעיני שכנינו, לדאבוננו, ונחוץ לנו ההומור של טוויין והאנוניות שלו, וכשרון רב של המגשים ושל המתכננים, כדי לגרוף אחרינו, למרות המוניטין שיצאו לנו ולמרות החינוך לשנאה. ואם באמת אין בין המתכננים אדם שבא מקרב העם הזה — כיצד נעשה זאת? הרי שם נוצרו מטבעות לשון שהן מובנות ודרכי שכנוע שיש להן מהלכים. לנו אין כל נסיון. באינו שפה ידובר — האם בלשון המדוברת, האם בלשון הספרותית, בניב אחד או בכמה ניבים? את כל זה צריך לתכנן. וטוב היה אילו נזקקנו למומחים מקרב הציבור הערבי. כי עלינו לבטל את הטרור של דעת-הקהל שנשתלטה על הציבור הזה. ולא בעיה קטנה היא גם העובדה שהדימויים והאסוציאציות, מושגי הכבוד,

היום מעל במה נכבדה זו. מר יוסטוס ראה כל נקודה, בדק כל תג מתגיה, בחן ה"בעד", וה"נגד", הטוב והרע שבה, כדי להגיע למסקנה המחייבת התקנת טלוויזיה כללית לאלתר.

אנו דנים היום שוב על הכנות לטלוויזיה כללית והפעלתה בשעת חידום; מחרימים חלק ומתירים חלק, וכולה מותרת וכשרה אפילו למהדירן בטוב הרב הגנו בה, המבטל המעט השלילי הנמצא בשוליה.

אני רוצה לשאול את חברי הכנסת המתנגדים להקמת הטלוויזיה: מדוע חיכו עד היום, מדוע חיכו עד להודמנות ראשונה זו שניתנה להם על מנת להשמיע את התנגדותם ולא תבעו מלפני זה את טובתו של האזרח? מדוע לא הציגו לנגד עיניהם את השאלה הפשוטה: אם אין בטלוויזיה תועלת, ואם אין בה שום דבר חיובי, אם אין בה רווח, מדוע קבעה הממשלה אגרה של 50 לירות לשנה על טלוויזיה? מדוע, אם כך, כל עולה שמגיע לארץ, שראה טלוויזיה ויודע מה זו טלוויזיה, כל אזרח שמביא אתו טלוויזיה, צריך לשלם מכס כה גבוה, המגיע אפילו ל-1,200—1,400 לירות, אם מהטלוויזיה הוזאת יהיו רק העצים והזכוכית, ואילו הנאה לא תהיה לו ממנה, והממשלה לא תיתן אף שירות קטן שבקטנים? והמתנגדים לא הרימו קול. העיקר שלא תהיה טלוויזיה. והעיקר שהעם לא ישמע.

העיקר לא בטלוויזיה, אלא העיקר בדמותה, בתכניו שתוגשנה בה, העיקר בדרכי הפעלתה. לדעתי אין להתווכח על הקמתה ולא על כך עלינו לבזבז את הזמן. אשר לדרכי הפעלתה — נשב, נתווכח, נתקן, נבהיר כמה דברים. וייתבו לעשות כל חברי הכנסת, גם המתנגדים להקמת הטלוויזיה, אם יחדרו לעומק הבעיה, אם ידונו על מה שיראה בה, אם יראו מה יש בקנקן ולא יסתכלו עליו רק מבחינה חיצונית.

על כל פנים, שלושה דברים בטלוויזיה: הראשון — חיוניותה הכללית והמקיפה; השני — החינוך, שעליו אין עודדן, מלבד מעטים; והשלישי — שלא נובל, אורחי מדינה מתקדמת, להיות המפגרים והאחרונים להקמת הטלוויזיה. ואם אמר מישהו שאנו מדינה המקבצת עולים חדשים וישנים — אני חושב שבתקופה זו עולים חדשים, מכל ארץ שהיא, מביאים עמם מקלטי טלוויזיה, כי הם ראו אותה בארצם וזה חסר להם. ואם נסתכל על התוכן החינוכי שיהיה בה — אז נאמר: מספיק לנו ששני דברים יהיו העקרונות להקמתה והפעלתה של הטלוויזיה, והם: שלום וחינוך כל האוכלוסיה למען מיווג העם, עיצוב דמותו, למען מיווג כל הקבוצות והכיתות לכוון ישראלי מאוחד בדעת, ברעיונותיו, בטוהר לב ובמחשבותיו למען קיומו ולמען שלומו. טוב עשתה הממשלה שהביאה את ההצעה וטוב תעשה אם תחיש את הביצוע.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת תלמי.

אמה תלמי (מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים. ביום 21 בנובמבר 1962 אמרתי דברים אלה: "מראש אנדיר את עצמי — אינני נגד טלוויזיה". לאחר פתיחה זו הבעתי את חששותי בהרבה הרבה, "אבלים". מאז חלפו חמש שנים. הזמן הוא גורם גדול, כי בעטיי נשתנו התנאים.

במשפט כללי: הטלוויזיה היא מפתח גנבים לכל הדלתות. עלינו לעמוד לפתוח רק את הדלתות המבוקשות, פן נפתח קופסת פאנדורה.

לבעיית המבנה הארגוני — זאת, לפני שיוחק החוק. חשוב שהטיפול, ההכנות, יהיו בידי רשות השידור. במידה שאני זוכרת — ונראה לי שאני זוכרת —, היתה זו כוונתו המפורשת של המחוקק, כלומר הכנסת, בשעה שהפכה את שירות השידור למסד ממלכתי ולא ממשלתי. לאמור, כל פעולה השייכת לפי החוק לוועד המנהל או למועצת השידור, כל פעולה כזאת חייבת להיעשות בעצה אחת עם המוסדות האלה.

יכול להיות שאוהרתי מיותרת, אך אני מזהירה מפני יצירת תקדים של כפיפות צוות המכניס ללשכת השר. זה לא בריא, מעורר מחשבות וחשדנות, ואיננו מעוניינים שאותו רך גולד, מבריק מאד, כמו טלוויזיה, תהיה הופעתו בעולם מלווה אווירה לא-רצויה, החשדה, שמא יהיה בו שימוש חד-צדדי, שרירותי, שמא תהיה יד השר בדבר. אם יקום צוות, והוא כבר קם, צריך לדעת בר-שות מי יימצא, באיזה מבנה ישתבץ ובאיזו משבצת. יש להניח שתיווצרנה בעיות של יוקרה, מינהל, אירגון, בעיות אישיות, צריך לדעת מי ימנה, מי יפטר, מי יעביד אנשים מתפקדיהם. יש לדעת מי מאשר תכניות שהן כבר בתהליך הכנה. צריך וחשוב שתישמר רוח החוק, ורוח החוק אומרת כי רשות השידור היא הביטוי הממלכתי גם למדינת הזה.

הטלוויזיה ממכוננת לכל העם, לרוב ולמיעוט, וצריך להתחשב בכל אחד. כוונתי הפעם לרוב אחר, לאותו רוב שידו אינה משגת לקנות מכשיר יקר. מבקשת אני מן הממשלה שתעשה את הכל כדי שרוב העם יוכל להשיג בלי קושי את הנכסף הזה — תרתי משמע —, כלומר, שהמחירים יתקבלו על הדעת ועל הארנק.

אם הגאה היא הטלוויזיה, אין למנוע אותה מן הצופים בימי חג ושבט, כי חג ושבט להגאה נועדו. קול ישראל! משדר בשבת. הוא משדר גם פרקי חנוכה. המדקדקים אינם פותחים את המקלט. אני מציעה שחופש זה יישמר גם להבא. המדקדקים לא יפתחו את המקלט, והרוב צים להאזין — יפתחו. ואולי יש סיכוי שבביל שבת, המועד לחאראקה ולמשחקי קלפים, אולי במקום זה יישבו הנערים בבית ליד המקלט. האם מעשים שבמחשכים טובים מזה? כמובן, אני מדברת בתקווה שהתכניות תהיינה טובות.

שמעתי את דברי השר ואני יודעת שנהירים לו כל ההיסוסים וכל הסכנות האורבות לנו. ומכאן סיכוי שהעוסקים במלאכה יתכננו תכניות ראויים. אולי במקום אחרים נדברים שנעשים בלילות שבת והם אינם רצויים, יישבו ליד המקלט ויסתכלו בתכניות חיוביות. עלי-ידי כך ירתק המקלט את הציבור הצעיר הזה.

דבתי התברים הדתיים, שיקלו ותמצאו. תמיד שיש משהו טוב אפילו לפי שיקולכם, משהו טוב יותר מן הגרוע ממנו. יכול להיות שזה לא כל-כך טוב מבחינתכם, אבל גרוע מזה יום שיש פנוי המנוצל כפי שהוא מנוצל עתה. מוטב טלוויזיה בליל שבת ושבט, מאשר שבידת שמשות, שדידת קיוסקים ושוטטות ללא מטרה.

טובה סנהדראי (מפד"ל):

לשם כך צריך הרבה מאד שעות שידור.

המוסר והמשפחה הם שונים. וזה איננו רדיו, טלוויזיה היא סגנון חדש בהסברה. הבעיה אינה רק טכנית. היא גם בעיה מקצועית, כמובן. יש לבחון את היכולת המקצועית בכללה, ולגבי מדידים זה, למען ואוכלוסייה רחוקה מאתנו, בוודאי. הבעיה היא איך לבוא לידי הזהדות עם תגובות המאזין והמסתכל, כדי לעורר תגובות שאנחנו רוצים בהן. לפעמים דברים שנראים בעינינו מאד מאד חשובים וקומוניקטיביים, עלולים להתקבל שם כדבר גל-עג, כעלבון, כשטות בגודל טבעי. מי מאתנו איננו זוכר את ימי הצנע, כולנו זוכרים זאת. זוכרת אני שהדבר המרגיז ביותר בימי הצנע היה, כאשר קול נעים של קריינית הציג לנו את המתכונים ברדיו. קול מתוק זה היה מציג לעקרת הבית לקחת קמה, ולא אמר מניין. אותו קול המשיך: טרפי שתי ביצים. עקרת הבית היתה מוכנה לטרוף את בעלת הקול הנחמד.

האם אנחנו מחוסנים בפני סכנה כזאת? איננו מתכוונת למתכון מטבח גידרא. אני מתכוונת למתכונים אחרים. ויש כאלה שהם עיקר לא רק לעקרת הבית. אימרה ידועה היא שהתעמולה המשעממת היא התעמולה הגרועה ביותר. אבל מה זה משעמם? דברים מונוטוניים שמכים על מיתר אחד מפילים תדרמה עלינו, וייתכן שאין כן בעיני שכינינו, ולהיפך. זו אינה רק אמונות ואומנות, כי אם מדע. יש לדעת הרבה מאד כדי לעשות את הדבר הזה היטב. מביצע חיוני הוא, וכמיתת חיוניותו מידת הטייפוח והעדינות שמצריך הטיפול בו.

אביא לפניכם עוד דוגמה, ששמעתי מפי מחנך חשוב. ילדים בכיתה נתבקשו לקרוא בשמות עצים לקראת ט"ו בשבט. עפו תשובות מתשובות שונות. האחד אמר אלון, השני אמר אורן, השלישי אמר ליבנה, ועוד אחד אמר אשל. ילדה אחת מהעולים החדשים הצביעה. המורה שמחה לאומיק-לבה. תשובות הילדה היתה: לבן. זאת היתה האסוציאציה שלה לצליל "אשל". לאחד האשל הוא עץ, לאחר האשל הוא לבן.

האסוציאציות קובעות הבנה או אי-הבנה, ולדבר זה אני מפנה את תשומת-הלב. ולכן, לפני שנצא אל הציבור הערבי, שמא נבדוק את המסך הזה, שהוא גם משפיע וגם מסוכן, שמא נבדוק את יכולתו במסגרת ביטחית יותר?

רצוני לעבור לנושא אחר, שכבר הזכירתי, אך אני רוצה לדון בו מאספקט אחר. כאשר מרבים לדבר, אפשר להיכשל; בבית פנימה, אף אם מרגיז הדבר, מצדיקים אותו כפליטת פה, או משגה — ועוברים לסדר-היום. מה שעשוי להיראות כמחדל מקרי ב"קול ישראל", עלול להיגרש כתאונה פוליטית בשירותים לשעת חירום. למשל: אתמול שמענו ב"קול ישראל" שידור, כי רואיין מורה לאנגלית באחד מבתי-הספר הערביים שנפתחו זה עתה. על אחת משאלות המראיין השיב האיש באנגלית: "אנו שונאים את הציונות, לא את היהודים".

חברי הכנסת, חופש הדיבור וחופש העיתונות אינם מחייבים חופש משיקול-דעת. אני בעד חופש הדיבור וב-עד חופש העיתונות, אך לא היתה זו כל פגיעה בחופש אילו לא היה המראיין שואל שאלות שאין לשאול אותן, כי אין בהן טעם. הדבר קרה. שמענו. אנו מבקרים אותן, וכלפי פנים מגדירים אותן כחופש משיקול-דעת. אך אילו קרה הדבר מעל אותו מסך של שעת חירום, היה גובל בתאונה פוליטית.

הכבדתי די על המתכונים והמכניס, ואסכם פרק זה

חוברת ג', ישיבה רט"ו, י' חשוון תשכ"ח (13 נובמבר 1967)
 - הודעת הממשלה בדבר הקמת טלוויזיה כללית (דיון) (תלמי, נבון) -

1969 - אם כי אני מפקפקת בזה, לאור נסיון הטלוויזיה הלימודית -, ואם יהיה זה רק זמן קצר לפני הבחירות, שלא להנהיג את הטלוויזיה במועד ההוא, אלא לחכות עוד כמה חודשים. והחודשים לא יהיו ארוכים, מכיוון שהבחירות הפעם - כך אני מקווה - לא יהיו ארוכות כל-כך.

ואם כל מה שאמרתי איננו משכנע את בעלי ההצעה - אולי ישכנע אתכם, וגם אותך, כבוד השר, נימוק אחר: הטלוויזיה כמדיום חדש, מרתק, יסמך את האנשים בביתם לכסאותיהם, ומי יופיע אז לאסיפת בחירות?

היו"ר י. נבון:

חברי הכנסת, המשך הדיון יתקיים מחר. הישיבה הבאה - מחר בשעה ארבע. ישיבה זו נעולה.

אמה תלמי (מפ"ם):

מכיוון שמדובר ביום שישי ושבת, חשוב מאד שגם התכנית תהיה חגיגית ומגוונת וראויה ליום מנוחה.

משפט אחרון על טלוויזיה בימי בחירות. אמר לנו השר שהטלוויזיה הכללית תיפתח חודשים מועטים לפני מועד הבחירות, וגם הבטיח לנו שהיא לא תשמש, או שלא ישתמשו בה, למטרות תעמולת בחירות. אני מבקשת לשר קול את הדבר: האם כדאי בכלל לפתוח את הטלוויזיה חודשים מועטים לפני הבחירות? כי חדשות הטלוויזיה בדרך כלל מלוות דמויות אישים בחדשות. ואם נתקיים הודעתו של השר - לפתע, אחרי שבמשך כמה חודשים דיברו האישים האלה והופיעו על המסך - לפתע ייעלמו מן החדשות. חרם! אולי זה לטובתם, אבל יחדלו להופיע. זה לא יובן, זה לא טבעי.

אני מציעה שאם אמנם יתברר שנהיה מוכנים בסתיו

הישיבה ננעלה בשעה 19.41.